DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

ธิดารัตน์ มณีอินทร์

การศึกษารายบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการ วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ปีการศึกษา 2564

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

PARTICIPATORY IRRIGATION MANAGEMENT PROCESS OF ROYAL IRRIGATION DEPARTMENT CASE STUDY: KRASEAO OPERATION AND MAINTENANCE PROJECT

TIDARAT MANEEIN

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Business Administration Program College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University Academic Year 2021

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ใบรับรองการศึกษารายบุคคล

วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

หัวข้อการศึกษารายบุคคล การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน
กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

เสนอโดย ธิดารัตน์ มณีอินทร์

สาขาวิชา บริหารธุรกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษารายบุคคล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัญญา ปานเจริญ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมสอบนิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช คำสุพรหม)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษารายบุคคล
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัญญา ปานเจริญ)

..... กรรมการ
(ดร.จิราพร ชมสวน)

วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี รับรองแล้ว

..... คณบดีวิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช คำสุพรหม)

วันที่ 24 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

หัวข้อการศึกษารายบุคคล	การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี
ชื่อผู้เขียน	ธิดารัตน์ มณีอินทร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จรัญญา ปานเจริญ
สาขาวิชา	บริหารธุรกิจ
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรในเขตพื้นที่ และศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคล ดำเนินการโดยรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในพื้นที่ จำนวน 400 คน แบ่งเป็นเกษตรกรในพื้นที่ต้นน้ำ 200 คน และในพื้นที่ปลายน้ำ 200 คน แล้วนำผลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำ ด้านการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ด้านการมีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ ด้านการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ และจากการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ ตำแหน่ง และพื้นที่รับน้ำ มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะเมื่อทำการวิเคราะห์พบว่าในด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนและด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ปัจจัยส่วนบุคคลเพศชายจะมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 3.86, S.D. = 0.14) สูงกว่าเพศหญิง($\bar{X}$= 3.08, S.D. = 0.17) กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 3.89, S.D. = 0.16)สูงกว่าหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำและสมาชิกผู้ใช้น้ำ และปัจจัยด้านพื้นที่ทำการเกษตรพื้นที่ต้นน้ำมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าพื้นที่ปลายน้ำ ($\bar{X}$= 3.94,S.D. = 0.12)

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

An Individual Study Title	PARTICIPATORY IRRIGATION MANAGEMENT PROCESS OF ROYAL IRRIGATION DEPARTMENT CASE STUDY: KRASEAO OPERATION AND MAINTENANCE PROJECT
Author	Tidarat Maneein
An Individual Study Advisor	Asst. Prof. Dr.Charunya Parncharoen
Department	Business Administration
Academic Year	2021

ABSTRACT

Research on the participatory water management of the Royal Irrigation Department in the water delivery and maintenance project area of Suphanburi Province This is a study on the opinions of farmers in the area and to study the level of satisfaction towards the participatory water management of the Royal Irrigation Department classified by personal factors. Conducted by collecting data from farmers in the area, amounting to 400. The sample size was divided into 2 divisions: 200 farmers in the upstream area and 200 in the downstream area. The results of the questionnaire were used to analyze the quantitative data using SPSS for Windows. Opinions affecting farmers' satisfaction towards participatory water management of the Royal Irrigation Department are overall at a high level. When analyzing each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was the aspect of receiving water on demand, followed by the participation in water delivery planning, operational aspects of the staff participation in solving water delivery problems, and maintenance of the water supply system. From the study of personal factors when comparing the satisfaction with the participatory water management of the Royal Irrigation Department, it was found that personal factors in all aspects, whether gender, location and water intake area are different in results. When analyzed, it was found that in terms of satisfaction with participation in planning and satisfaction with benefits there was a significant difference at the 0.05 level. For personal factors, the average male ($\bar{X}$ = 3.86, SD = 0.14) was higher than the female ($\bar{X}$ = 3.08, SD = 0.17). The Head Committee of water users group had a higher mean ($\bar{X}$ = 3.89, SD = 0.16), while group leader of water users and water users and factors of

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

agricultural area in the upstream area the mean was higher than the downstream area ($\bar{x}$ = 3.94, S.D. = 0.12).

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษารายบุคคลเรื่อง การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จรัญญา ปานเจริญ ในการให้คำปรึกษา การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อันมีคุณค่ายิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์รวมทั้งตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง จึงถือโอกาสนี้ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช คำสุพรหม ที่ให้เกียรติเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์และกรุณาให้ข้อเสนอแนะ แก้ไขวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณนายภูวเมศฐ์ อัศวมงคลพงษ์ เจ้าหน้าที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่เป็นผู้รวบรวมการจัดทำแบบสอบถามให้และการศึกษาครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้ หากขาดความร่วมมือจากเกษตรกรในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานทั้งนี้ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้เอ่ยนามและไม่ได้เอ่ยนาม ในที่นี้ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างยิ่ง

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และครอบครัว ซึ่งเปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนคอยช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

ธิดารัตน์ มณีอินทร์

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ฆ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ง

กิตติกรรมประกาศ..... ฉ

สารบัญตาราง..... ซ

สารบัญภาพ..... ฎ

บทที่

1. บทนำ 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

1.2 คำถามในการวิจัย..... 2

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย..... 3

1.4 สมมุติฐานการวิจัย..... 3

1.5 ขอบเขตในการศึกษา..... 3

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 4

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ..... 4

2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 7

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 7

2.2 แนวคิดทฤฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการให้บริการ..... 20

2.3 แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการของภาครัฐ..... 24

2.4 ข้อมูลโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี..... 32

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 52

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย..... 56

3. ระเบียบวิธีวิจัย..... 57

3.1 ประชากร และตัวอย่าง..... 57

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล..... 60

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 61

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล..... 61

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการศึกษา	63
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	63
4.2 ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน	64
4.3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน	71
4.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน	77
5. สรุปอภิปรายและข้อเสนอแนะ	85
5.1 สรุปผลการวิจัย	85
5.2 การอภิปรายผล	87
5.3 ข้อเสนอแนะ	90
บรรณานุกรม	92
ภาคผนวก	95
ประวัติผู้เขียน	104

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

3.1 แสดงประเภทและจำนวนของประชากรที่ใช้ในการวิจัย..... 59

4.1 สรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 62

4.2 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวม..... 65

4.3 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำ..... 66

4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ..... 67

4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ..... 68

4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่..... 69

4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ..... 70

4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวม..... 71

4.9 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวม ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร..... 72

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวมด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน..... 73
4.11 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวมด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ..... 74
4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวม ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา..... 75
4.13 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวมด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ..... 76
4.14 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตาม เพศ..... 77
4.15 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตาม ตำแหน่ง..... 78
4.16 ผลการวิเคราะห์รายคู่ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน จำแนกตามตำแหน่ง..... 79
4.17 ผลการวิเคราะห์รายคู่ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการจำแนกตามตำแหน่ง..... 80
4.18 ผลการวิเคราะห์รายคู่ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ จำแนกตามตำแหน่ง..... 81
4.19 ผลการวิเคราะห์รายคู่ ภาพรวมความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน จำแนกตามตำแหน่ง..... 82

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

4.20 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียวจังหวัดสุพรรณบุรีจำแนกตามพื้นที่ทำการเกษตร..... 83

4.21 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน..... 84

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สารบัญภาพ

ภาพที่ **หน้า**

2.1 แผนที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว..... 35
2.2 กระบวนการบริหารจัดการชลประทานของโครงการชลประทานในอดีต..... 37
2.3 รูปแบบการบริหารจัดการชลประทานในอดีต..... 38
2.4 โครงสร้างของคณะกรรมการจัดการชลประทาน..... 39
2.5 ขั้นตอนการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน..... 40
2.6 ลำดับองค์การพัฒนาองค์ผู้ใช้น้ำชลประทาน..... 41
2.7 ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)..... 41
2.8 ขั้นตอนการยกระดับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน..... 42
2.9 ขั้นตอนการดำเนินงานอาสาสมัครชลประทาน..... 43
2.10 แนวคิดในการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการน้ำ..... 44
2.11 รูปแบบการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม..... 45
2.12 แผนที่กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน..... 46
2.13 องค์ประกอบของคณะกรรมการจัดการชลประทาน..... 48
2.14 กรอบแนวคิดงานวิจัย..... 56
3.1 แสดงแผนที่คลองส่งน้ำและอาคารชลประทาน..... 59

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

น้ำเป็นปัจจัยสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์และสรรพชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่ออุปโภคบริโภค การประกอบอาชีพทั้งการเกษตรอุตสาหกรรม ปัจจุบันความต้องการการใช้น้ำเพิ่มขึ้นทุกวัน เพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ แต่ในความเป็นจริงสถานการณ์น้ำมีความขาดแคลนไม่เพียงพอต่อความต้องการหรือในบางปีมีน้ำมากเกินความเป็น จนเกินความสามารถในการเก็บกัก ส่งผลให้ในหลายพื้นที่ได้รับความเสียหายจากน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลาก สาเหตุหลักๆ มาจากการที่วิถีโลกวิถีชีวิตของคนเราเปลี่ยนไป จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ฝนตกไม่ตามฤดูกาล การตัดไม้ทำลายป่า สภาวะโลกร้อน ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกปี การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อตอบสนองความต้องการน้ำในด้านต่างๆ ให้มีความสมดุล ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการควบคุมคุณภาพน้ำและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากน้ำ

กรมชลประทานเป็นองค์กรหนึ่งของภาครัฐ มีภารกิจหลักในการจัดการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอและทั่วถึงด้วยความเป็นธรรม มีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มพื้นที่ชลประทานให้ครอบคลุมตอบสนองความต้องการของประชาชน ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม ตลอดจนเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำและการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งการดำเนินงานของกรมชลประทานดังกล่าว ส่งผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบโดยตรงกับประชาชน ดังนั้น กรมชลประทานจึงได้มีการปรับเปลี่ยนทั้งในส่วนของการบริหาร (Administration) และการบริหารจัดการชลประทานให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สำหรับในส่วนของการบริหารจัดการชลประทาน กรมชลประทานจะเปลี่ยนแปลงการบริการจัดการชลประทานในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการจัดการโดยรัฐเป็นหลัก ไปสู่การบริหารจัดการชลประทานยุคใหม่ ซึ่งก็คือการบริหารจัดการชลประทานโดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารจัดการน้ำ การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ในด้านการก่อสร้าง การส่งน้ำและการบำรุงรักษา (กรมชลประทาน, 2548)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว อยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบในพื้นที่ อำเภอหนองหญ้าไซ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ วางแผน ควบคุม ตรวจสอบ ประเมินผล การบริหารจัดการน้ำ การเก็บกัก ทดน้ำ ส่งน้ำ ระบายน้ำ การรักษาระบบนิเวศทางน้ำชลประทาน การป้องกันภัยอันเกิดจากน้ำ อีกทั้งยังดำเนินการ ประสานงาน บูรณาการแผนงานด้านการบริหารจัดการน้ำและการพัฒนาแหล่งน้ำกับหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ เอกชน ชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน (กรมพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว, 2564) จากการศึกษาพบว่าโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว ได้รับรางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชน ประจำปี พ.ศ.2553 และรางวัล United Nations Public Service Awards 2011 สาขาการส่งเสริม สนับสนุน การมีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจ เกี่ยวกับนโยบายผ่านกลไกด้านนวัตกรรม (Fostering participation in policy-making decisions through innovative mechanisms) จากองค์การสหประชาชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบการจัดการหรือการบริหารงานในพื้นที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการ และมีความพึงพอใจ แต่เนื่องด้วยระยะเวลาได้ผ่านมานาน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการจัดทำแบบประเมินเพื่อสอบถามว่าปัจจุบันกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือเกษตรยังมีความพึงพอใจและเห็นด้วยกับการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับใด ความพึงพอใจถือเป็นตัวชี้วัดประการหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงระดับความสำเร็จในการบริหารงานของหน่วยงาน

1.2 คำถามในการวิจัย

งานวิจัยนี้มีคำถามการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานอย่างไร

2. เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ในระดับใด

3. เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานแตกต่างกันหรือไม่

4. ความคิดเห็นส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน หรือไม่

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

จากคำถามการวิจัยข้างต้นสามารถนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษา ความคิดเห็นของเกษตรกรในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรีต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

2. เพื่อศึกษา ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงใจของเกษตรกรในพื้นที่ต้นน้ำ และพื้นที่ปลายน้ำ ในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรีต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคล

4. เพื่อศึกษาผลกระทบของความคิดเห็นที่มีต่อความพึงพอใจของเกษตรกรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

1.4 สมมุติฐานการวิจัย

จากวัตถุประสงค์งานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัยเพื่อใช้เป็นกรอบงานวิจัยดังนี้

1. เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานแตกต่างกัน

2. ความคิดเห็นส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

1.5 ขอบเขตในการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อกระบวนการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานโดยจำแนกตาม ขั้นตอนต่างๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหา ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560)

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ที่ได้รับประโยนชน์จากการบริหารจัดการน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ เกษตรกรผู้ใช้น้ำทั้งทางด้านอุปโภคและบริโภค การใช้น้ำเพื่อการประกอบอาชีพทั้งการเกษตรอุตสาหกรรม โดยแบ่งออกเป็นเกษตรกรที่อยู่ต้นน้ำไปจนถึงกลางน้ำ และเกษตรกรที่อยู่กลางน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ทั้งหมดรวม 9,745 ราย

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาพื้นที่รับน้ำชลประทานประมาณ 108,412 ไร่ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ใช้เวลาศึกษาและรวบรวมข้อมูลทำการวิจัย พื้นที่รับน้ำชลประทานประมาณ 108,412 ไร่ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1. สามารถนำผลการประเมินความพึงพอใจไปใช้ในการปรับปรุงวิธีการการทำงานแบบมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรให้ดีขึ้นได้

2. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

พื้นที่ชลประทาน หมายถึง พื้นที่เพาะปลูกที่สามารถส่งน้ำไปถึงได้ในเขตโครงการชลประทาน

ระบบส่งน้ำ หมายถึง ระบบที่ทำหน้าที่นำน้ำจากแหล่งน้ำเข้าสู่พื้นที่เพาะปลูกภายในเขตพื้นที่ของโครงการชลประทานให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำของพืช

กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน หมายถึง กลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่ชลประทานที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานเขามามีส่วนร่วมในการวางแผนการส่งน้ำ กำหนดหลักเกณฑ์การใช้น้ำ ร่วมแก้ไขปัญหาและติดตามผลการส่งน้ำให้เกิดความทั่วถึงและเป็นธรรม

แผนการส่งน้ำ หมายถึง กำหนดการในการส่งน้ำตลอดฤดูกาลเพาะปลูก โดยระบุ ช่วงระยะเวลา ปริมาณน้ำ และพื้นที่ที่จะได้รับน้ำเพื่อการเพาะปลูกในเขตพื้นที่ชลประทานของโครงการ

พื้นที่ต้นน้ำ หมายถึง พื้นที่เพาะปลูกที่ได้รับน้ำชลประทานจากระบบส่งน้ำ ที่มีจุดที่ตั้งอยู่ระหว่างต้นทางของระบบส่งน้ำ จนถึงจุดกึ่งกลางของระบบส่งน้ำ

พื้นที่ปลายน้ำ หมายถึง พื้นที่เพาะปลูกที่ได้รับน้ำชลประทานจากระบบส่งน้ำ ที่มีจุดที่ตั้งอยู่ระหว่างกึ่งกลางของระบบส่งน้ำ จนถึงจุดสิ้นสุดของระบบส่งน้ำ

ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งเป็นการรับรู้ของผู้รับบริการ ที่ได้รับการตอบสนองจากการให้บริการของผู้ให้บริการ ซึ่งผู้รับบริการมีความสุขและเกิดความพึงพอใจเมื่อได้รับบริการและเกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหวังหรือเกินความคาดหมาย แต่ระดับความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการบริการ และเกิดความไม่ชอบเมื่อความต้องการไม่ได้รับการตอบสนอง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาความคิดเห็นและระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน จำนวน 5 ด้าน ดังนี้คือ

1. การวางแผนการส่งน้ำ หมายถึง ความพึงพอใจในด้านกำหนดพื้นที่เป้าหมายการส่งน้ำให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ มีการกำหนดระยะเวลาในการเริ่มต้นและสิ้นสุดการส่งน้ำ และกำหนดปริมาณน้ำที่จะส่งให้กับพื้นที่เพาะปลูกในแต่ละช่วงเวลาให้สอดคล้องกับความต้องการใช้น้ำ

2. การแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ หมายถึง ความพึงพอใจในด้านกระบวนการในการตรวจสอบข้อเท็จจริงและดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการส่งน้ำ ทั้งในด้านปริมาณน้ำ ความทันเวลา และผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้น

3. การได้รับน้ำตามความต้องการ หมายถึง ความพึงพอใจในด้านผลที่ได้รับจากการส่งน้ำ ได้แก่การที่เกษตรกรสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกได้ในเวลาที่ต้องการ และไม่มีผลกระทบอื่นๆ

4. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ หมายถึง ความพึงพอใจในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ที่แสดงออกถึงการให้บริการและสนองความต้องการของเกษตรกรในเรื่องการส่งน้ำด้วยความสนใจและเอาใจใส่อย่างเต็มที่

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

5. การบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ หมายถึง ความพึงพอใจในด้านการส่วนร่วมของเกษตรกรในการบำรุงรักษาด้วยการขุดลอก กำจัดวัชพืช หรือกิจกรรมอื่นๆ เพื่อลดอุปสรรคในการส่งน้ำ ทำให้สามารถส่งน้ำได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

บทที่ 2
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ตามหัวข้อต่างๆ ดังนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการให้บริการ

2.3 แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการของภาครัฐ

2.4 ข้อมูลโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการและนักวิจัยหลาย ๆ แขนงได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีของการมีส่วนร่วมไว้อย่างน่าสนใจในหลายๆ ประเด็นดังนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม และมีความต้องการที่จะบรรลุถึงความหมายร่วมกันทางเศษฐกิจ สังคม การเมือง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562) การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กรเพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้านเกี่ยวกับแนวคิดและการดำเนินงาน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน เพื่อมุ่งไปสู้เป้าหมายและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร ซึ่งบุคลากรจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้นและเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร ผลลัพธ์สุดท้ายคือ องค์กรมีคุณภาพ (ประทีป, 2549)

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ (2540) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประเด็น ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญ ร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนการติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ้งวิธีแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กะบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

วันชัย วัฒนศักดิ์ (2549) การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้น ไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วม หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจและสบายใจในขณะที่ ประชา แสนกลาง (2545) ได้รวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วมจากนานา ทัศนะของนักวิชาการทั้งต่างประเทศและไทย เช่น R.Stravenhagen ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นว่าเป็นกระบวนการที่สมาชิกของชุมชนมีการกรำออกมาในลักษณะของการร่วมกันในการทำงานในการที่¬จะแสดงให้ความต้องการร่วมและมีความสนใจร่วมกันที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทั้งทางด้านทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง หรือดำเนินงานร่วมการ เพื่อให้อิทธิพลต่ออำนาจมติชนไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยอาจจะเปนการดำเนินการร่วมกันในการเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการเมือง เศรษฐกิจ และการปรับปรุงสภาพสังคมในกลุ่มชุมชน ในขณะเดียวกน Erwin Williams ได้เสนอการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นการตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองที่เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานพัฒนาประชาชนให้มีความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหาร่วมกันกับการใช้วิทยาการที่มีความเหมาะสมและการสนับสนุน ติดตามผลการปฏิบัติขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และ Lindgren ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหลายๆ คนทำงานร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกันและให้งานนั้นสำเร็จลุล่วง ยิ่งไปกว่านั้นสำหรับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

กรณีที่งานนั้นต้องพึ่งพาคนจำนวนมากก็จะต้องการการการร่วมมือมากขึ้นในการที่จะทำให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้

การมีส่วนร่วมของประชาชน ยังหมายถึง การที่ประชาชน เข้าใจไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อผลประโยชน์ ของประชาชนโดยส่วนรวม อย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ ความสามารถใน การกระทำ และมีความเต็มใจที่จะเข้าใจร่วมต่อกิจกรรมนั้น ๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องมีลักษณะการเข้าใจร่วมอย่างครบวงจร ตั้งแต่ต้นจนถึงจบ(สถาบันพระปกเกล้า, 2544, น. 2)ในขณะที่ จินตวีร์ เกษมศุข (2554) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง จึงหมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นแนวความคิดใหม่ที่มีรากฐานมาจากแนวคิดของระบอบประชาธิปไตย เป็นกระแสของความคิดที่ทำให้ผู้คนในสังคมตระหนักดีว่า การดำเนินกิจการใด ๆ ก็ตาม ผู้ที่ได้รับผลกระทบและมีส่วนได้เสียควรเป็นผู้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะความคิด การปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ในยุคปัจจุบันจึงต้องประยุกต์แนวคิดให้ตอบรับกับแนวคิดประชาธิปไตย โดยต้องสร้างกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอันเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน และเป็นส่วนสำคัญของแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนกลุ่มที่มีส่วนได้เสียและได้รับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ดังนั้น การพัฒนาจึงเริ่มจากความต้องการของชุมชนแทนความต้องการของหน่วยงานภาครัฐ

นอกจากนี้ Davis &and Newstrom (1989) ยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคน ที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม หรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จ ซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่ม หรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ช่วยเหลือ (Contribution) และร่วมรับผิดชอบ (Responsibility)

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่นำพาคนทุกคน เข้ามามีส่วนที่จะช่วยกันในการตัดสินใจที่จะลงมือทำหรือไม่ลงมือทำ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยในการกระทำนั้นๆ การที่คนมาร่วมกันเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาหรือมีการตัดสินใจร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง จำเป็น

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ที่จะต้องมีการศึกษาข้อมูล การได้รับข้อมูลที่เท่าๆ กันเพื่อให้ผลที่ได้ออกมาในทิศทางเดียวกัน เพื่อนำพาองค์กร หรือหน่วยงานนั้นๆ ให้มีความเจริญก้าวหน้า หากมีการตัดสินใจผิดพลาดก็จะส่งผลเสียต่อองค์กรเช่นกัน

2.1.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนภายในพื้นที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ไขปัญหานั้นจำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อมๆ กันในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ดำเนินการอยู่โดยทั่วไป สามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ คือ (จินตวีร์, 2554)

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมี

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

องค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่

2.1.3 กระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วม

จินตวีร์ เกษมศุข (2554) ได้อธิบายถึงลักษณะที่สำคัญของการมีส่วนร่วมว่าเป็นเรื่องของกระบวนการ ซึ่งได้สรุปถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมได้ 4 ขั้นตอนหลักๆ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้า หาปัญหาและสาเหตุของปัญหาตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลดและแก้ไขปัญหา

3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน

อรทัย ก๊กผล (2552, น.17) ได้ให้หลักการ หรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียว ตัวอย่างเช่น ในการแก้ปัญหาของชุมชน ควรเปิดให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่ต้นจนจบ ดังนี้

1. เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่

2. ร่วมคิดด้วยกันว่าอะไรเป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุอย่างไร และจัดจะจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเป้าหมายอย่างไร และควรที่จัดการกับปัญหาใดก่อนหลัง

3. ร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน ว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไร จะแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใดจะจัดหางบประมาณมาจากที่ใดและใครจะเป็นผู้ดูแลรักษา

4. ร่วมดำเนินงาน ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง

5. ร่วมกันติดตามประเมินผล ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกันประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหา เพื่อให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

6. ร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปแบบของเงิน วัตถุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขสบายความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

ทั้งนี้ ในการทำงานเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหรือหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจและความตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหา/ตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ

2. กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค และขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วม

3. การมีส่วนต้องตั้งอยู่นบพื้นฐานของเสรีภาพ/อิสรภาพที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกหรือจัดให้มีการมีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญคือ การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่า

แนวทางการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมที่ประสบผลสำเร็จจมีสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ

1. หัวใจหรือหลักการพื้นฐานของการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ที่บริการดโครงการการมีส่วนร่วมต้องยึดถือประกอบด้วยหลัก 4S

2. กระบวนการมีส่วนของประชาชนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีการวิเคราะห์สถานการณ์ และเตรียมการล่วงหน้าดังนั้นการวางแผนโครงการการมีส่วนร่วมจะเป็นกลไกหรือเป็นเครื่องมือช่วยให้การมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จ ซึ่งการวางแผนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

หลักสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชน หัวใจของการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชนควรยึดหลักการ 4S ตาม รายละเอียดต่อไปนี้ (อรทัย, 2546)

1. Starting Early หรือ การเริ่มต้นเร็ว: กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระยะแรก มีการให้ข้อมูล กระตุ้นให้เกิดความคิดเห็น และให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนการตัดสินใจ ความล้มเหลวของการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตมักเกิดจากภาครัฐเริ่มกระบวนการมีส่วนร่วมช้าหลังจากมีการตัดสินใจเรียบร้อยแล้ว หรือมีข้อผูกมัดอื่นๆ จนเปลี่ยนแปลงไม่ได้ หรือหลังจากมีความขัดแย้งเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การจัดให้มีการรับฟัง ความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจ มิได้หมายความว่าก่อนการตัดสินใจไม่กี่วันหรือไม่กี่สัปดาห์ มิติเวลาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนความจริงใจของหน่วยงานของรัฐ ในกระบวนการมีส่วนร่วมควรให้มีเวลา

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

เพียงพอในการรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เพื่อทาให้การตัดสินใจสะท้อนความคิดเห็นของชุมชน

นอกจากนี้ การให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้น มีประโยชน์ช่วยให้ประชาชนมีเวลาคิดถึงทางเลือกหรือแนวทางแก้ปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น และเป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการ ดังนั้น การบริหารการมีส่วนร่วมที่ดีนั้น ควรให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมตั้งแต่ต้นในการตระหนักถึงปัญหาความจำเป็นของโครงการหรือในขั้นของการหาข้อมูลพื้นฐาน เช่น หากเป็นกรณีการทำโครงการหรือในขั้นของการหาข้อมูลพื้นฐาน เช่น หากเป็นกรณีการทำโครงการโรงไฟฟ้าที่ทิ้งขยะ ควรต้องปรึกษาหารือถึงความจำเป็นของการมีโรงไฟฟ้าหรือที่ทิ้งขยะหรือไม่ ก่อนจะถามว่าตั้งที่นี่ได้หรือไม่

2. Stakeholders หรือ ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง: หลักการสำคัญของการมี ส่วนร่วมอีกประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ต้องการให้มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม แต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจถือว่าต้องรับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นอันดับแรกๆ

หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องให้ความสำคัญในการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ระมัดระวังมิให้เกิดการผิดกลุ่มเป้าหมาย ต้องตระหนักว่าประชาชนแต่ละกลุ่มได้รับผลกระทบจากประเด็นการตัดสินใจไม่เท่ากัน บ่อยครั้งที่เรามักคิดว่าประชาชนเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ทั้งที่ในความจริง ผู้ได้รับผลกระทบมีหลากหลายกลุ่ม การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมต้องมั่นใจว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญทุกกลุ่มได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม และแต่ละกลุ่มอาจมีรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน เพื่อเอื้ออานวยให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมได้ เช่น กำหนดเวลารับฟังความคิดเห็นที่ชาวบ้านมาร่วมได้ หรือการใช้ภาษาท้องถิ่น รวมทั้งการอำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านในการเดินทางไปร่วมแสดงความคิดเห็นที่ชาวบ้านมาร่วมได้ หรือการใช้ภาษาท้องถิ่น รวมทั้งการอำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านในการเดินทางไปร่วมแสดงความคิดเห็น

3. Sincerity หรือ ความจริงใจ : การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อนและความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่าเป็นมิติที่มีความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการหรือมีอำนาจอนุมัติต้องจัดการกระบวนการอย่างจริงใจ เปิดเผย ซื่อสัตย์ ปราศจากอคติ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและพอเพียง ตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง อธิบายกระบวนการต่าง ๆ อย่างชัดแจ้ง ลดข้อสงสัย ต่าง ๆ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ที่อาจก่อให้เกิดข่าวลือ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้น ขณะเดียวกันตั้งใจรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นและนาไปเป็นข้อมูลสาหรับการตัดสินใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจซึ่งกันและกันความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือนามาซึ่งความร่วมมือความเข้าใจและการสื่อสารที่ดีขึ้น

4. Suitability หรือ วิธีการที่เหมาะสม : หลักการที่สำคัญประการสุดท้ายของการบริหารการมีส่วนร่วม คือ การเลือกเทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องคำนึงถึงความเหมาะสมโดยพิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ ความหลากหลายและลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่และของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สังคม และค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชนในประเด็นหรือโครงการ ความสามารถและความพร้อม รวมทั้งข้อจำกัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น ด้านระยะเวลา บุคลากรและงบประมาณ ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมอยู่ที่ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และเลือกกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม การมีส่วนรวมที่ร้างสรรค์ต้องประกอบด้วยกระบวนการย่อยหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนั้น ต้องตระหนักว่าการให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของการปรึกษาหารือที่มีประสิทธิผล

จะเห็นได้ว่า ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการบริหารกระบวนการการมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้รู้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนควรเกิดในช่วงใด บุคคลฝ่ายใดควรเข้าร่วม มีลักษณะการเข้าร่วมอย่างไรและด้วยวิธีการใดนั่นเอง

2.1.4 ระดับการมีส่วนของประชาชน

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546, น. 17) ได้กล่าวถึงระดับของการมีส่วนร่วมตาม หลักการทั่วไปว่าแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน
2. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดย แบ่งเป็น 3 กรณีแล้วแต่กิจกรรมในตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี้
   3.1 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ
   3.2 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ
   3.3 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ
4. การส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คืออาจไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือ ในด้านอื่นๆ

นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วม ตามแนวทางพัฒนาชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้แบ่งไว้ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา
2. ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร
   2.1 ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดสำดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง
   2.2 วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่อง ๆ
   2.3 ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่างๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อ แก้ไขปัญหาที่วางแผนนั้น
   2.4 ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้
   2.5 ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ๆ
   2.6 ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน
   2.7 ร่วมรับผลประโยชน์/หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญหรือคำนึงถึง คือ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากจะนำไปสู่การกำหนดทิศทาง ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่สะท้อนถึงบทบาทและอิทธิพลของประชาชน โดยยิ่งระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนสูงมากเท่าใด บทบาทของประชาชนและการอุทิศตัวของประชาชนในกิจกรรมที่เข้ามามีส่วนร่วมก็ยิ่งสูงมากขึ้นเท่านั้น และบทบาทภาครัฐก็จะน้อยลงตามไปด้วย ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางวิชาการมีหลากหลายตัวแบบ ในที่นี้ใช้ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (International Association for Public Participation - IAP2) ที่เรียกว่า Public Participation Spectrum โดยประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน 5 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) : เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชน ในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอ ข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ เป็นระดับที่ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมน้อยที่สุด แต่ถือว่าเป็นขั้นพื้นฐานและมีความสำคัญมาก ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วม ในระดับนี้อยู่ในลักษณะการให้ข้อมูลทางเดียวจากภาครัฐสู่ประชาชน

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ระดับที่ 2 การปรึกษาหารือ (To Consult) : เป็นการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการ การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐอย่างอิสระและเป็นระบบ โดยหน่วยงานภาครัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น และประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วงไปประกอบเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบาย หรือพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานในหน่วยงาน และประกอบการตัดสินใจ

ระดับที่ 3 การเข้ามามีบทบาท (To Involve) : เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างจริงจังและมีจุดมุ่งหมายชัดเจน โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงานโครงการ และวิธีการปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานภาครัฐ มีหน้าที่จัดระบบ อำนวยความสะดวก ยอมรับการเสนอแนะและการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน การมีส่วนร่วมระดับนี้มักดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม

ระดับที่ 4 ความร่วมมือ (To Collaborate) : เป็นการให้บทบาทของประชาชน ในระดับสูง มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่การระบุปัญหา พัฒนาทางเลือก และแนวทางแก้ไข รวมทั้งการเป็นภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในระดับนี้ คือ การสัญญากับประชาชน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ว่าเราจะร่วมงานกับประชาชนเพื่อได้ข้อเสนอแนะและ แนวความคิดใหม่ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะของประชาชนมาเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในการตัดสินใจ ที่ค่อนข้างสูง รูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน คณะที่ปรึกษาภาคประชาชน เป็นต้น

ระดับที่ 5 การเสริมอำนาจประชาชน (Empower): เป็นระดับที่บทบาทของ ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงสุด เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาท ในการเป็นผู้ตัดสินใจ โดยหน่วยงานภาครัฐจะต้องดำเนินการตามการตัดสินใจของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้ เน้นให้ประชาชนมีบทบาทในการบริหารจัดการ โดยเป็นผู้ดำเนินภารกิจและภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น รูปแบบการมีส่วนร่วม ในระดับนี้ ได้แก่ การลงประชามติ หรือสภาเมือง

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2545) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำ หมายถึงหน่วยงานรัฐเป็นฝ่ายริเริ่มคิดตัดสินใจให้มีโครงการหรือกิจกรรมขึ้นมาและเห็นว่าสมควรจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการด้วยจึงให้แจ้งและมอบหมายให้ประชาชนเข้ามาดำเนินการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

จึงมีลักษณะเป็นการสั่งการจากรัฐสู่ประชาชน (Top Down Approach) ซึ่งจะเป็นการมีส่วนร่วมที่มิได้เกิดจากความต้องการโดยแท้จากประชาชน ประชาชนอาจไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้นจึงไม่เกิดความประสงค์จะร่วมดำเนินการใดๆ ด้วย และบางครั้งจำเป็นต้องเข้ามีส่วนร่วมเนื่องจากเป็นการสั่งการหรือมอบหมายของเจ้าหน้าที่ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะฉะนั้นเมื่อโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ได้ดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งก็จะมีอันล้มเลิกไป การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้ จึงเป็นการปฏิบัติการตามนโยบายของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง จึงอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามแต่นโยบายที่อาจเปลี่ยนแปลงตามเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้ามาดูแลประชาชนซึ่งไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ที่ประจาการตลอดไป เพราะมีการสับเปลี่ยนโยกย้ายตามความเหมาะสม

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูง หมายถึงประชาชนเป็นฝ่ายคิดริเริ่มตัดสินใจและดำเนินโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ (Bottom Up Approach) หลักการนี้จะเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพสูง แต่มีปัญหาอีกเช่นกันนั่นคือการดำเนินการนั้นในบางครั้งจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากรัฐ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วอาจไม่เป็นเช่นนั้นเพราะโครงการหรือกิจกรรมนั้นอาจไม่ได้รับความเห็นชอบหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอาจไม่เห็นด้วยเพราะถือว่าเป็นเรื่องของประชาชน เพราะฉะนั้นประชาชนก็ควรทำกันเองโครงการหรือกิจกรรมที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐแล้วย่อมจะไม่สัมฤทธิผลเช่นกัน

จากข้อมูลข้างต้นจะสังเกตได้ว่าการทำกิจกรรมใดของรัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐ เพื่อให้เกิดการงานหรือโครงการใดโครงการหนึ่งขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นจากความต้องการของประชาชนเองหรือรัฐบาล การที่เปิดให้ประชาชนได้ร่วมแสดงคิดเห็นหรือช่วยคิด รัฐอาจเป็นผู้กำหนดระดับว่าให้ประชาชนเข้ามาส่วนร่วมได้ในระดับใด ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมอาจเป็นตัวชี้วัดที่บ่งบอกระดับผลการประเมินของโครงการนั้นๆ และจากการแบ่งระดับข้างต้นแล้ว ในการพัฒนาดำเนินการของรัฐอย่างรูปธรรม อาจแยกออกเป็น 5 ระดับ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2545,น. 57- 62) คือ ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้ หมายถึงรัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมแก่ประชาชน เมื่อรัฐมีความคิดริเริ่มมีนโยบายที่จะให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนหรือให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและข้อมูลข่าวสารของราชการที่มอบให้แก่ประชาชนนั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมด้วย เนื่องจากข้อมูลข่าวสารจะบอกถึงโครงการหรือกิจกรรมที่กาลังจะเกิดขึ้น ความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ รวมถึงการดำเนินการและมาตรการต่างๆ ที่จะนำมาใช้เพื่อการพัฒนาอีกด้วย

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ระดับที่ 2 ร่วมคิดร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึงเมื่อประชาชนได้ร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐแล้ว ประชาชนก็จะร่วมค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นพร้อมร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมหรือหน่วยงานหรือผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจจะได้นำไปใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

ระดับที่ 3 ร่วมพิจารณาร่วมตัดสินใจ หมายถึงร่วมพิจารณาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรมการเลือกพื้นที่ตั้งโครงการ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่จะตั้งโครงการควรจะมีส่วนร่วมพิจารณารับหรือปฏิเสธไม่ให้โครงการตั้งในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้ในความถูกต้องแล้วมีความสำคัญมากเนื่องจากประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจจนถึงการเลือกพื้นที่ตั้งโครงการเป็นเจ้าของพื้นที่ซึ่งได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงมากกว่าประชาชนอื่นๆ

ระดับที่ 4 ร่วมดำเนินการ หมายถึงร่วมในการลงทุนร่วมในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานหรือร่วมปฏิบัติงานเอง ในระดับการมีส่วนร่วมนี้อาจจะทำไม่ได้ในทุกประเภทของโครงการ เช่น หากเป็นโครงการที่จาเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้เฉพาะด้านผู้ชำนาญการหรือใช้เทคโนโลยีชั้นสูงแล้วบางครั้งเป็นความยุ่งยากที่จะให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้ แต่หากเป็นโครงการหรือกิจกรรมระดับท้องถิ่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ชาวบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นก็เข้าร่วมกิจกรรมได้ หรือเป็นการร่วมดำเนินการด้วยการลงทุนถือหุ้นก็ย่อมถือว่ามีการร่วมดำเนินการได้

ระดับที่ 5 ร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล หมายถึงการร่วมตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเป็นอย่างมาก เพราะประชาชนจะทำหน้าที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัยการดำเนินการโครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงทีก่อนที่จะมีผลร้ายเกิดขึ้น และเมื่อมีการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมแล้วก็ต้องมีการประเมินผลว่าการดำเนินการนั้น ๆ บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด และผลการดำเนินการเป็นอย่างไรเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพิจารณานาเอามาตรการที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเลือกระดับการมีส่วนร่วมให้เหมาะสม และสื่อสารให้เข้าใจก่อนที่จะมีกระบวนการมีส่วนร่วม โดยผู้บริหารกระบวนการมีส่วนร่วมต้องมีความชัดเจนว่า ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับใด ซึ่งหากขาดการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับประชาชนจะก่อให้เกิดความขัดแย้ง โดยในหลายกรณีพบว่าหน่วยงานภาครัฐต้องการ ได้รับข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชนประกอบการตัดสินใจ ในขณะที่ประชาชนคาดหวังว่า ความคิดเห็นหรือความ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ต้องการของประชาชนเป็นสิ่งที่หน่วยงานภาครัฐต้องปฏิบัติตาม ดังนั้น ก่อนเริ่มกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องสื่อสารให้ชัดเจนว่า ผลของการมีส่วนร่วม คืออะไร เป็นการมีส่วนร่วมในระดับใด ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจะสะท้อน ถึงบทบาท อิทธิพล และการอุทิศตนของประชาชนในกิจกรรมนั้นๆ

2.1.5 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้อธิบายถึง ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดการพึงตนเองได้ในที่สุด เนื่องจาก เกิดการเรียนรู้ วิธีการแก้ ปัญหา และสร้างความเจริญให้ กับชุมชนหรือหมู่บ้านของตน ผ่านกิจกรรม กระบวนการทำงานตามโครงการ

2. การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นการสะท้อนถึงความจริงใจของรัฐที่มีต่อ การสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจและกำหนดชะตากรรมของท้องถิ่นของตน

3. เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น ให้ถูกต้องตรงประเด็น

4. เป็นการสร้างฉันทามติร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นการ สร้างข้อตกลงที่จะเกิดการยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม

5. เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคคลย่อมจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างกัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเสมือนเวทีการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างมาก

6. เป็นการสนับสนุนการพัฒนาความรักท้องถิ่น และความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นใน พฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่น

7. ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงาน อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นใน หมู่บ้าน และจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการดูแลบำรุงรักษา

บัณฑร อ่อนดา (2533) ได้สรุปประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้ความสำคัญแก่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพ

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ได้รับรู้ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากประชาชนในระดับท้องถิ่นโดยตรงซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนา

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานรวมกับภาครัฐ ส่งผลดีทั้งต่อตนเองและภาครัฐ การแสดงออกของประชาชนมีผลต่อการกำหนดแนวทางวิธีการ บริหาร การทำงานของภาครัฐ ประชาชนเป็นผู้ที่ทำการประเมินผลงานที่ภาครัฐดำเนินการ ซึ่งเป็นแนวทางการ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Government) นั่นเอง ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมจะเป็นการเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน “กรณีที่ร้ายแรงที่สุด” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความห่วงกังวลและค่านิยมของสาธารณชน รวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารชนอีกด้วย

2.2 แนวคิดทฤฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการให้บริการ

2.2.1 ความหมายของความพึงพอใจต่อการให้บริการ

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของงานที่บรรลุเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ อันเป็นผลจากการได้รับการตอบสนองต่อแรงจูงใจหรือความต้องการของ แต่ละบุคคลในแนวทางที่เขาประสงค์ โดยความพึงพอใจเป็นความรู้สึกส่วนตัวที่รู้สึกเป็นสุขหรือยินดีที่ได้รับความตอบสนองความต้องการในสิ่ง ที่ขาดหายไปหรือสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่สมดุล ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมที่จะแสดงออกของบุคคล ซึ่งมีผลต่อการเลือกที่จะปฏิบัติในกิจกรรมใดๆ นั้น (สุภาลักษณ์, 2540) ดังนั้น ความพึงพอใจต่อการให้บริการสามารถจำแนกเป็น 2 ความหมาย ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้บริโภคหรือ ผู้รับบริการ (Customer satisfaction) และความพึงพอใจในงาน (Job satisfaction) ของผู้ให้บริการ ดังนี้ (ศิริวรรณ, 2541, น.17)

1. ความหมายของความพึงพอใจของผู้บริการ ตามแนวคิดของนักการตลาดจะพบนิยามของความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็น 2 นัย คือ

1.1 ความหมายที่ยึดสถานการณ์การซื้อเป็นหลัก ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจเป็นผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินสิ่งที่ได้รับภายหลังสถานการณ์การซื้อสถานการณ์หนึ่ง มักพบในงานวิจัยการตลาดที่เน้นแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์

1.2 ความหมายที่ยึดประสบการณ์เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าเป็นหลัก ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจเป็นผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินภาพรวมทั้งหมดของประสบการณ์หลายๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หรือบริการในระยะเวลาหนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่งคือ ความพึงพอใจหมายถึง การประเมินความสามารถของการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตรงกับความต้องการของ ลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

2. ความหมายของความพึงพอใจในงานของผู้บริการ ตามแนวคิดของนักจิตวิทยาองค์กร ความพึงพอใจในการทำงานจะมีผลต่อความสำเร็จของงานเป็นเป้าหมายสูงสุดของความสำเร็จในการดำเนินงานบริการขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ การสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าเพื่อให้ลูกค้าเกิด

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ความรู้สึกที่ดี และประทับใจ ในการบริการที่ได้รับจนติดใจและกลับมาใช้บริการเป็นประจำ การศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าตลอดจนผู้ปฏิบัติงานถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้จะนำมาซึ่งความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันทางการตลาด เพื่อความก้าวหน้าและการเติบโตของธุรกิจบริการ และส่งผลให้สังคมส่วนรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงกล่าวได้ว่า ความพึงพอใจมีความสำคัญต่อผู้ให้บริการและผู้รับบริการ

2.2.2 ลักษณะความพึงพอใจ

สุรศักดิ์ นาถวิล (2544, น. 10) ได้กล่าวถึงลักษณะความพึงพอใจไว้ ดังนี้

1. ความพึงพอใจเป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกทางบวก ของบุคคล หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด บุคคลจะรับรู้ความพึงพอใจ จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบตัว การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ส่วนบุคคลด้วยการโต้ตอบกับบุคคลอื่นและสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวันทำให้แต่ละคนมีประสบการณ์รับรู้ เรียนรู้ สิ่งที่ได้รับการตอบสนองแตกต่างกันไป และหากสิ่งที่ได้รับเป็นไปตามความต้องการ ก็จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ

2. ความพึงพอใจเกิดจากการประเมินความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงในสถานการณ์บริการ ก่อนที่ลูกค้าจะมาใช้บริการใดก็ตาม มักจะมีมาตรฐานของการบริการนั้นไว้ในใจอยู่ก่อนเสมอแล้ว ซึ่งมีแหล่งอ้างอิงมาจากคุณค่าหรือเจตคติที่ยึดถือต่อบริการ ประสบการณ์ดั้งเดิมที่เคยใช้บริการ การบอกเล่าของผู้อื่น การรับทราบข้อมูล การรับประกันบริการ จากโฆษณา การให้คำมั่นสัญญาของผู้ให้บริการเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ผู้ใช้บริการใช้เปรียบเทียบกับบริการที่ได้รับในวงจรของการให้บริการตลอดช่วงเวลา สิ่งที่ผู้บริการได้รับความรู้เกี่ยวกับการบริการที่ได้รับการบริการ คือ ความคาดหวังในสิ่งที่คิดว่าได้รับ (Expectations) นี้มีอิทธิพลต่อช่วงเวลาของการเผชิญความจริงหรือการพบปะระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการเป็นอย่างมาก เพราะผู้รับบริการจะประเมินเปรียบเทียบสิ่งที่ได้รับจริงในกระบวนการบริการที่เกิดขึ้น (Performance) กับความหวังเอาไว้หากสิ่งที่ได้รับเป็นไปตามความคาดหวังถือว่าเป็นการยืนยันที่ถูกต้อง (Confirmation) กับความคาดหวังที่มีผู้รับบริการย่อมเกิดความพึงพอใจต่อการบริการดังกล่าว แต่ถ้าไม่เป็นไปตามคาดหวังอาจจะสูงหรือต่ำกว่า นับว่าเป็นการยืนยันที่คลาดเคลื่อน (Disconfirmation) ความคาดหวังดังกล่าวทั้งนี้ช่วงความแตกต่าง (Discrimination) ที่เกิดขึ้นจะชี้ให้เห็นระดับความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจมากน้อยได้ ถ้ายืนยันเบี่ยงเบนไปในทางบวกแสดงถึงความพึงพอใจ ถ้าไปในทางลบแสดงถึงความไม่พอใจ

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ลักษณะของความพึงพอใจเป็น การแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกทางบวกของบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด บุคคลจะรับรู้ความพึงพอใจที่รู้สึกได้ในขั้นสุดท้ายที่ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2.2.3 ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกในทางบวกของทางผู้รับบริการต่อการให้บริการ ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการที่สำคัญดังนี้ (ศิริพร, 2538, น. 8)

1. สถานที่บริการ การเข้าถึงการบริการได้สะดวกเมื่อลูกค้ามีความต้องการ ย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการบริการ ทำเลที่ตั้งและกระจายสถานที่บริการให้ทั่วถึงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าจึงเป็นเรื่องสำคัญ

2. การส่งเสริมการแนะนำการบริการความพึงพอใจของผู้รับบริการเกิดขึ้นได้จากการได้ยินข้อมูลข่าวสาร หรือบุคคลอื่นกล่าวขานถึงของการบริการไปในทางบวกซึ่งหากตรงกันกับความเชื่อถือก็จะมีความรู้สึกดีกับการบริการดังกล่าวอันเป็นแรงจูงใจผลักดัน ให้ความต้องการบริการตามมา

3. ผู้บริการและผู้ปฏิบัติการ ล้วนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานบริการให้ผู้บริการเกิดความพึงพอใจทั้งสิ้น ผู้บริการบริการที่วางนโยบายการบริการ โดยคำนึงถึงความสำคัญของลูกค้าเป็นหลักย่อมสามารถตอบสนองความต้องการ ของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจได้ง่าย เช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติงานหรือพนักงานที่ตระหนักถึงลูกค้าสำคัญ แสดงพฤติกรรมการบริการและสนองที่ลูกค้าต้องการความสนใจเอาใจใส่อย่างเต็มที่ด้วยจิตสำนึกของการเป็นผู้ให้บริการ

4. สภาพแวดล้อมของการบริการ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการบริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า การที่ลูกค้าจะชื่นชมต่อสภาพแวดล้อมของการบริการเกี่ยวข้องกับการออกแบบสถานที่ ความสวยงามการตกแต่งภายในด้วยเฟอร์นิเจอร์และการให้สีสัน การจัดแบ่งพื้นที่สัดส่วน ตลอดจนการออกแบบวัสดุเครื่องใช้บริการ เช่น ถุงกระดาษหิ้วใส่ของ ซองจดหมาย ฉลากสินค้า ฯลฯ

5. กระบวนการให้บริการ เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ประสิทธิภาพของการจัดระบบบริการส่งผลให้กับการปฏิบัติการ แก่ลูกค้ามีความคล่องตัวและสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกต้องมีคุณภาพ เช่น การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาจัดระบบข้อมูลสำรองห้องพักโรงแรมหรือสายการบินการใช้เครื่องฝากถอนอัตโนมัติ การใช้ระบบโทรศัพท์อัตโนมัติในการรับ–โอน สาย ในการติดต่อองค์การต่างๆ หรือการให้ข้อมูลอย่างสม่ำเสมอและเพียงพอ เป็นต้น

2.2.4 การประเมินความพึงพอใจต่อการให้บริการ

โดยทั่วไปของการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจนิยมศึกษากันในสองมิติคือ มิติความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน และมิติความพึงพอใจในการได้รับบริการการศึกษาความพอใจในการบริการ (service satisfaction) ซึ่งเน้นการประเมินค่าโดยลูกค้าหรือผู้รับบริการต่อการจัดบริการเรื่องใดเรื่อง

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

หนึ่งหรือชุดของบริการที่กำาหนดขึ้น ซึ่งเป้าหมายของการศึกษามิตินี้เป็นไปเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในระดับความพึงพอใจและค้นหาสาเหตุปัจจัยแห่งความพึงพอใจนั้นในกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเห็นว่าแนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทัศนคติอย่างแยกกันไม่ออกการวัดความพึงพอใจถือว่าเป็นเรื่องที่ยากพอสมควร เพราะเป็นเรื่องของจิตใจซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล จึงเป็นสิ่งที่ยากที่จะวัดทัศนคติโดยตรง แต่เราสามารถวัดได้จากทางอ้อมโดยการวัดความคิดเห็นของแต่ละบุคคลซึ่งวิธีวัดความพึงพอใจสามารถทำได้ 3วิธี คือ (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2559)

1. การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีที่นิยมมากที่สุดโดยผู้สอบถามจะออกแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะที่กำหนดคำตอบให้เลือกหรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพึงพอใจในด้านต่างๆเช่น การบริหารและการควบคุมงาน และเงื่อนไขต่างๆ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจึงจะให้ข้อมูลที่เป็นจริงได้

3. การสังเกตเป็นวิธีที่ไม่ค่อยเป็นที่นิยม โดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมาย ไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดกิริยาท่าทาง วิธีนี้จะต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

บุษราภรณ์ ฉายชูผล (2551 อ้างถึงใน John, 195, pp. 397-400) ได้ให้ทัศนะว่าความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของหน่วยงานรัฐนั้น ควรพิจารณาจากสิ่งต่างๆ เหล่านั้น คือ

1. การให้บริการอย่างเสมอภาค หมายถึง ความยุติธรรมในการบริหารงานภาครัฐที่มีฐานคติที่ว่า คนทุกคนเท่าเทียมกัน ดังนั้นประชาชนทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอยางเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกกีดกนในการให้บริการประชาชนจะได้รับการปฏิบัติในฐานะ ที่เป็นปัจเจกบุคคลที่ใช้มาตรฐานการให้บริการเดียวกัน

2. การให้บริการอย่างทันเวลา หมายถึง การให้บริการจะต้องมองว่าการให้บริการสาธารณะจะต้องตรงเวลา ผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ จะถือว่าไม่มีประสิทธิภาพเลย ถ้าไม่มีการตรงเวลาซึ่งจะสร้างความไม่พึงพอใจให้แก่ประชาชน

3. การให้บริการอย่างเพียงพอ หมายถึง การให้บริการสาธารณะต้องมีลักษณะมีจำนวนการให้บริการและสถานที่ให้บริการอยางเหมาะสม ความเสมอภาคหรือการตรงเวลา จะไม่ความหมายเลยถ้ามีจำนวนการให้บริการที่ไม่เพียงพอ และสถานที่ตั้งที่ให้บริการสร้างความไม่ยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับบริการ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลักไม่ใช่ยึดความพอใจของหน่วยงานที่ให้บริการวาจะให้หรือหยุดบริการเมื่อใดก็ได้

5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่มีการปรับปรุงคุณภาพและผลการปฏิบัติงาน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การเพิ่มประสิทธิภาพ หรือ สามารถที่จะทำหน้าที่ได้มากขึ้นโดยใช้ทรัพยากรเท่าเดิม

โดยสรุป ผู้วิจัยเห็นว่า ความพึงพอใจต่อการให้บริการขึ้นอยู่กับความรู้สึก ของผู้ที่เข้ารับบริการ การที่เราจะเข้ารับบริการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เราย่อมคาดหวังในการบริการนั้นๆ การบริการที่เสมอภาค ได้รับการให้บริการอย่างใส่ใจ ทันต่อความต้องการของผู้ขอรับบริการ และความพึงพอใจในด้านอื่นๆ เช่นสภาพแวดล้อมที่ดี การบริการสุภาพ เป็นต้น

2.3 แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการของภาครัฐ

2.3.1 การบริหารงานภาครัฐ (Pubic Administration: PA)

สุรศักดิ์ ชะมารัมย์ (2559) ได้ทำการการวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องการการบริหารงานภาครัฐแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มแนวคิดคือ กลุ่มแรกเป็นการบริหารงานภาครัฐ (Public Administration) ประกอบด้วยหลักการบริหารองค์การตามแนวคิดของ Luther H. Gulick หลักแนวคิดเชิงระบบขององค์การตามแนวคิดของ Daniel Katz & Robert L. Kahn และหลักแนวคิดวัฒนธรรมขององค์การตามแนวคิดของ J.Steven Ott กลุ่มที่สองเป็นเรื่องการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ได้แก่ การจัดการภาครัฐแนวใหม่ตามแนวคิดของ Christopher Hood และกลุ่มที่สามเป็นเรื่องการบริหารปกครองภาครัฐใหม่ (New Public Governance) ได้แก่ การบริหารปกครองภาครัฐใหม่ตามแนวคิดของ Stephen P. Osborne นอกจากนั้น ยังได้ทำการเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นข้อดี-ข้อด้อยของผลงาน ซึ่งจะทำให้สามารถกลั่นกรองประเด็นต่างๆที่เป็นประโยชน์เพื่อนำไปใช้ในทางปฏิบัติต่อไป การบริหารงานภาครัฐ (PA) ในที่นี้ประกอบด้วยหลักการบริหารองค์การตามแนวคิดของ Luther H.Gulick หลักแนวคิดเชิงระบบขององค์การตามแนวคิดของ Daniel Katz & Robert L. Kahn และหลักแนวคิด วัฒนธรรมขององค์การตามแนวคิดของ J.Steven Ott มีสาระโดยสังเขปดังนี้

1. หลักการบริหารองค์การตามแนวคิดของ Luther H. Gulick แนวความคิด ทฤษฎี และหลักการบริหารได้เจริญถึงจุดสูงสุดหรือจุดสุดยอด (the high noon of orthodox) ในปี ค.ศ.1937 อันเป็นปีที่ Luther H. Gulick and Lyndall Urwick ได้ร่วมกันเป็นบรรณาธิการหนังสือที่มีชื่อว่า Papers on the Science Administration ซึ่งได้รับการยอมรับมากที่สุดและถูกกล่าวถึงมากที่สุด

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

เอกสารดังกล่าวถือได้ว่าเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ที่รวบรวมเอาแนวความคิดของนักรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งสนับสนุนและเชื่อในหลักการบริหาร (องค์การ) บทความของ Luther H. Gulick ที่มีชื่อว่า Notes on the Theory of Organization มีสาระสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิมเป็นอย่างดีตามมุมมองของ Luther H. Gulick แล้ว เห็นว่าองค์การเกิดขึ้นมา เพราะมนุษย์ที่มาอยู่ร่วมกันได้ช่วยกันแบ่งงานกันทำตามความชำนาญพิเศษของแต่ละคนซึ่งเป็นการประหยัดเวลาและแรงงานในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง เมื่อสังคมขยายตัวขึ้น ลักษณะการแบ่งงานกันทำจะสลับซับซ้อนมาขึ้นจนในที่สุดจำเป็นต้องสร้างกลไกหรือโครงสร้างบางประการ เพื่อผูกโยงหน่วยประสานงานแต่ละหน่วย (work units) เข้าด้วยกัน ดังนั้น หัวใจของทฤษฎีองค์การจึงเป็นเรื่องของความพยายามจัดโครงสร้างการประสานงานระหว่างหน่วยทำงานย่อยมากมายเหล่านี้ ซึ่งหลักในการประสานงานระหว่างหน่วยท างานย่อยมีอยู่ 2 วิธีคือ 1) การประสานงานโดยสร้างกลไกในการควบคุมภายในองค์การ และ 2) การประสานงานโดยการผูกมัดทางใจที่ต้องใช้ควบคู่กันไป ซึ่งมีสาระโดยสังเขปดังนี้(Gulick, 2004, น. 92-97)

1.1 การประสานงานโดยสร้างกลไกในการควบคุมภายในองค์การ คือ การจัดตั้งโครงสร้างอำนาจ (structure of authority) ซึ่งประกอบด้วยสายการบังคับบัญชาระหว่างหัวหน้าและลูกน้องเป็นลำดับชั้นเชื่อมโยงจากยอดถึงฐานของโครงสร้างอำนาจ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1.1.1 หลักการจัดโครงสร้างอำนาจภายในองค์การ ประกอบด้วย

หลักขอบข่ายการควบคุม (span of control) จำนวนลูกน้องที่หัวหน้าสามารถควบคุมดูแลได้ทั่วถึงมีอยู่จำนวนจำกัด เพราะโดยธรรมชาติหัวหน้าควบคุมดูแลลูกน้องได้เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น ถ้าลูกน้องมากเกินไปหัวหน้าจะไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง ส่วนประเด็นที่ว่าจำนวนลูกน้องที่เหมาะสมควรมีจำนวนเท่าใดเอาแน่เอานอนไม่ได้ เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ คือ ความสามารถเฉพาะตัวของหัวหน้า ลักษณะของงานที่ทำและความมีเสถียรภาพขององค์การ

หลักเอกภาพการควบคุม (unity of command) องค์การที่ดีต้องสามารถสร้างโครงสร้างอำนาจภายในองค์การในลักษณะที่มีหัวหน้าฝ่ายบริหารควบคุมและประสานงานต่างๆแต่เพียงผู้เดียว การจัดองค์การแบบการใช้คณะกรรมการไม่ใช่เป็นวิธีที่ดีนัก นอกจากนี้องค์การจะมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อเมื่อลูกน้องในองค์การขึ้นตรงต่อหัวหน้าเพียงคนเดียว ซึ่งทำให้เกิดเอกภาพในการควบคุมสั่งงาน

หลักความกลมกลืน (principle of homogeneity) คือ จัดคนและงานที่คล้ายคลึงกันเข้าด้วยกันเพื่อจะได้คนที่มีความเชี่ยวชาญด้านใดด้านหนึ่งมารวมกันทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (technical efficiency) แต่อย่างไรก็ตาม หลักการนี้อาจเป็นอันตรายในแง่ที่

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้เชี่ยวชาญมารวมกันอาจสำคัญผิดว่าตนวิเศษสามารถทำได้ทุกอย่าง (caveamus expertum) เพราะเหตุนี้เอง องค์การจึงต้องมีกลไกลควบคุมคนประเภทนี้อีกทีหนึ่ง

1.1.2 หลักเกี่ยวกับหน้าที่ของฝ่ายบริหาร (Chief Executive) หน้าหน้าฝ่ายบริหารมีหน้าที่และบทบาททางการบริหารในรูปแบบของหลักที่มีชื่อย่อเรียกว่า POSDCORB ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 7 ประการ คือ Planning หมายถึง การวางแผน Organizing หมายถึง การจัดองค์การ Staffing หมายถึง การบริหารงานบุคคล Directing หมายถึง การอำนวยการ Coordinating หมายถึง การประสานงาน Reporting หมายถึง การรายงาน และBudgeting หมายถึง การงบประมาณ ซึ่งหลักการดังกล่าวช่วยทำให้เข้าใจคำถามที่ว่า หน้าที่ของหัวหน้าผู้บริหารคืออะไร คำตอบต่อคำถามดังกล่าวก็คือ POSDCORB นั่นเอง

1.2 การประสานงานโดยการผูกมัดทางใจ คือ การทำให้คนที่มาร่วมกันทำงานมีพลังจิตพลังใจประกอบการงานเต็มความสามารถและทำงานด้วยความกระตือรือร้น บรรยากาศการทำงานดังกล่าวจะสร้างขึ้นมาได้ต้องอาศัยความสามารถของผู้นำ

2. หลักแนวคิดเชิงระบบขององค์การตามแนวคิดของ Daniel Katz & Robert L. Kahn ในระบบของสังคมมักจะประกอบด้วยองค์การที่มีกิจกรรมที่เป็นรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในผลผลิตหรือปัจจัยนำออก และเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยนำเข้าที่เป็นพลังงาน (energic input) มีการเปลี่ยนแปลงพลังงานในระบบ และได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นสินค้า หรือปัจจัยนำออกที่เป็นพลังงาน (energic output) โดยใช้การแลกเปลี่ยนที่เป็นเงินในการซื้อขายปัจจัยนำเข้าที่เป็นวัตถุดิบต่างๆ หรือปัจจัยนำออกที่เป็นสินค้าต่างๆ เพื่อมาใช้หมุนเวียนต่อในระบบอย่างต่อเนื่องและซ้ าๆ (Katz & Kahn, 2004, หน้า207) หลักเกณฑ์พื้นฐานของระบบสังคม จะมีรูปแบบของการแลกเปลี่ยนพลังงานหรือกิจกรรมของมนุษย์เป็นผลลัพธ์ออกมา และใช้ผลลัพธ์นั้นแปลงกลับเป็นพลังงานที่จะส่งผลกลับต่อไปในรูปแบบเดิม ดังนั้น หน้าที่หรือวัตถุประสงค์ขององค์การนั้นจะไม่ใช่หมายถึงจุดประสงค์ของผู้นำหรือสมาชิกกลุ่ม แต่จะเป็นผลที่เกิดขึ้นของแหล่งพลังงานในการรักษาระบบให้มีผลผลิตเดิมๆได้อย่างต่อเนื่อง รูปแบบของระบบที่มีปัจจัยนำเข้าและปัจจัยนำออกมาจากทฤษฎีระบบเปิด (open system theory) ของ von Bertalanffy ที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ต่างๆ โครงสร้างและการพึ่งพาอาศัยกันมากกว่าที่จะมองทุกอย่างไม่เปลี่ยนแปลง

3. หลักแนวคิดวัฒนธรรมขององค์การตามแนวคิดของ J.Steven Ott หากพิจารณาในมิติด้านวัฒนธรรมองค์การแล้ว จะมีอยู่ 2 ความหมาย ดังนี้คือ 1) วัฒนธรรมองค์กรมีความหมายใกล้เคียงกับวัฒนธรรมทางสังคมและประกอบด้วยค่านิยม ความเชื่อ ฐานคติ แนวความคิด บรรทัดฐานสิ่งประดิษฐ์ และรูปแบบของพฤติกรรม Kilmann และผู้ร่วมวิจัย (1985) กล่าวว่า วัฒนธรรม

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

องค์การ คือ รูปแบบพฤติกรรมของคน ดังนั้น วัฒนธรรมคือ องค์กรที่แสดงออกของบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคล และ 2) วัฒนธรรมองค์กรคือ มุมมอง/วิธีการศึกษาพฤติกรรมในองค์กร มุมมองในการทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น วัฒนธรรมองค์กรอ้างตามแนวคิดทฤษฎี คือการพยายามคาดเดาลักษณะหรือพฤติกรรมการแสดงออกขององค์การและคนในองค์การแสดงออกในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมองค์การให้ที่นี้คือกรอบที่ใช้ในการมองทำความเข้าใจ และการทำงานขององค์กร (J.Steven Ott, 2004, น. 487)

ในปี 1982 จากบทความของ Karl Weick นักเขียนชั้นนำเกี่ยวกับการจัดการเชิงสัญลักษณ์ กล่าวถึงเงื่อนไข 4 ประการ ที่องค์กรควรจะมีจากการสันนิษฐานเชิงโครงสร้างและระบบ ได้แก่ ระบบการตรวจสอบตนเอง ข้อตกลงร่วมกันด้านวัตถุประสงค์และวิธีการ ความร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้อย่างดีก็ต่อเมื่อมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และปัญหาขององค์กรและแนวทางการแก้ปัญหาต้องสามารถคาดเดาได้

อย่างไรก็ตาม J.Steven Ott ตั้งข้อสังเกตเพื่อการทำความเข้าใจองค์การ ไว้ 3 ประการดังนี้

ประการแรก ข้อสันนิษฐานของมุมมองวัฒนธรรมองค์การ สำนักคิดด้านวัฒนธรรมองค์การปฏิเสธข้อสันนิษฐานในเรื่องระบบและโครงสร้างสมัยใหม่ หลายพฤติกรรมองค์การและการตัดสินใจส่วนใหญ่มักถูกกำหนดโดยรูปแบบพื้นฐานขององค์กร ดังนั้น องค์กรที่มีวัฒนธรรมเข้มแข็งมักควบคุมพฤติกรรมองค์กร เช่น วัฒนธรรมป้องกันไม่ให้องค์กรเปลี่ยนความต้องการจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ในทุกองค์กรมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปด้วยเหตุผลเหล่านี้ 1) อะไรที่สามารถ/ เข้าได้กับองค์กรหนึ่งอาจไม่เหมาะสมกับองค์กรอีกองค์กรหนึ่ง ดังนั้น ข้อสันนิษฐานแตกต่างกัน 2) วัฒนธรรมองค์การถูกหล่อหลอมด้วยหลายปัจจัย เช่น วัฒนธรรมทางสังคม เทคโนโลยี การตลาด และการแข่งขัน และบุคลิกภาพของผู้ก่อตั้งองค์กร หรือการครอบงำของผู้นำ ในบางองค์กรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเข้มแข็ง ในขณะที่บางองค์กรมีวัฒนธรรมที่อ่อน มีวัฒนธรรมที่ย่อยเยอะ ระบบมีความแตกต่างขึ้นอยู่กับพื้นที่ตั้ง

ประการที่สอง อคติทางงานวิจัยด้านมุมมองวัฒนธรรมองค์การ ความรู้ทางด้านโครงสร้างองค์กร ระบบข้อมูล กระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ การตลาด เทคโนโลยี และวัตถุประสงค์ ต่างให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมองค์การแต่ไม่น่าเชื่อถือ วัฒนธรรมองค์กรไม่สามารถทำความเข้าใจหรือคาดเดาจากการศึกษาโครงสร้าง หรือระบบของมันงานวิจัยเชิงการทดลอง แบบปริมาณที่ใช้โครงสร้าง และระบบไม่สามารถระบุหรือวัดได้Van Maanen, Dabbs and Fanlkner (1982) กล่าวว่าการศึกษาด้วยวิธีการเหล่านี้จะได้ข้อมูกลับมาเพียงเล็กน้อย มุมมองด้านวัฒนธรรม

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

องค์กรเชื่อว่าโครงสร้างหลักและมุมมองด้านทฤษฎีระบบถูกน าไปใช้แบบผิดๆ เปรียบเสมือนการมององค์กรผิดแม้จะพยายามที่จะทำความเข้าใจและคาดเดาพฤติกรรมองค์กร

ประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรขั้นรุนแรง การศึกษามุมมองวัฒนธรรมองค์กรมีความสำคัญในการอธิบาย บรรยาย และจ ากัดการต่ออายุ คาดเดาพฤติกรรมเมื่อองค์กรเผชิญหน้าการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านอัตลักษณ์ประโยชน์ของมุมมองด้านวัฒนธรรมองค์กรไม่ได้จำกัดแค่การเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรแต่เป็นตัวช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์แบบองค์รวมและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง มุมมองด้านวัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารและนักศึกษาด้านองค์กรควรทำความเข้าใจเพื่อหาแนวทางใหม่ วิเคราะห์ ทำความเข้าใจอธิบายและคาดเดาพฤติกรรมองค์กร แต่ก็มีปัญหาและข้อจำกัด คือ 1) ไม่ใช่มีเพียงแค่วิธีการเดียวที่ใช้ในการศึกษาองค์การที่มีความซับซ้อน 2) มุมมองหรือแนวคิดด้านวัฒนธรรมองค์การมีหลายปัญหาที่สะท้อนให้เห็นว่ายังเป็นศาสตร์ใหม่อยู่ ภาวะผู้นำเป็นอีกหนึ่งประเด็นในการถกเถียง Davis (1984) ตั้งสมมติฐานว่า การครอบงำอำนาจบารมีของผู้ก่อตั้งองค์กร และผู้บริหาร เป็นพื้นฐานสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมองค์กรไว้ ในขณะที่ Sergrovanni (1984) อธิบายว่ารูปแบบภาวะผู้นำและการตัดสินใจภายในองค์การเปรียบเหมือนวัฒนธรรมจอมปลอม เขาเชื่อว่าลักษณะของผู้นำและรูปแบบของการตัดสินใจไม่ได้ถูกสร้างขึ้นโดยตัวผู้นำเอง และ 3) การทำความเข้าใจและการผสมผสานวัฒนธรรมต้องมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ทางทฤษฎีและข้อค้นพบจากหลากหลายสาขา

วูดโรว์ วิลสัน ศาสตราจารย์ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยพริน์ซ์ตันและอดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ผู้ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นบิดาแห่งวิชารัฐประศาสนศาสตร์ได้นำเสนอแนวคิดการเมืองแยกออกจากการบริหาร (Politic-Administrative Dichotomy) ไว้ในบทความเกี่ยวกับการศึกษาการบริหาร (The Study of Administration) ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร Political Science Quarterly ปีค.ศ.1887 โดยอธิบายว่า ฝ่ายการเมืองมีหน้าที่กำหนดนโยบาย ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่ในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด ซึ่งเหตุผลสำคัญที่วิลสันนำเสนอประเด็นดังกล่าวก็เพราะต้องการให้การบริหารราชการเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส เป็นกลางทางการเมือง ซึ่งจะทำให้สามารถลดการทุจริตคอรัปชั่นปลอดจากการแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง และระบบการเล่นพรรคเล่นพวกซึ่งเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั้งในรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นในสมัยนั้น นอกจากนี้เขายังมีความพยายามสร้างศาสตร์ใหม่ของการบริหาร (a new science of administration) เพื่อทำให้การบริหารราชการแผ่นดินมีลักษณะเป็นการบริหารธุรกิจ ซึ่งจะส่งผลดีให้การบริหารงานภาครัฐเป็นไปอย่างรวดเร็ว คล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และได้อธิบายเพิ่มเติมในหนังสือ Politics and Administration (1900) ซึ่งมีข้อเสนอที่สำคัญคือ การแบ่งหน้าที่ของรัฐควรแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ หน้าที่ทางการเมืองและ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

หน้าที่ทางการบริหาร ซึ่งหน้าที่ทางการเมืองจะเป็นเรื่องของนโยบายและการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ของรัฐ และหน้าที่ทางการบริหารจะเป็นการบริหารและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ นอกจากนี้ การปฏิรูปการปกครองก็ต้องยอมรับความจริงว่า หน้าที่การเมืองและหน้าที่การบริการของรัฐแยกออกจากกันได้ การบริหารไม่ควรอยู่ภายใต้การเมืองและเรื่องของผลประโยชน์ วิชารัฐประศาสนศาสตร์ศึกษาเรื่องระบบราชการของรัฐบาลโดยตรง และวิชาบริหารสามารถเป็นวิทยาศาสตร์ได้กล่าวคือ การบริหารสามารถเป็นหลักสากลได้

แมคซ์ เวเบอร์ เป็นนักทฤษฎีองค์การชาวเยอรมัน ซึ่งอธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับการครอบงำ (Domination) โดยเขาเห็นว่าผู้นำหรือนักบริหารจะบริหารงานให้มีประสิทธิภาพได้ ขึ้นอยู่กับการที่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชายินยอมที่จะปฏิบัติตาม และจะต้องมีระบบการบริหารมาดำเนินการให้คำสั่งมีผลให้บังคับได้

1. อำนาจการปกครองบังคับบัญชา (Domination)
   1.1 การปกครองหรือการครอบงำโดยอาศัยจารีตประเพณี
   1.2 การปกครองหรือการครอบงำโดยใช้บารมี
   1.3 การปกครองหรือการครอบงำโดยวิธีกฎหมายและการมีเหตุผล
2. ลักษณะ
   2.1 มีการควบคุมกันโดยการแบ่งลำดับชั้นของการบังคับบัญชา
   2.2 การปฏิบัติงานทุกขั้นตอนเป็นไปตามกฎ/ระเบียบ
   2.3 การจัดคนที่มีความรู้ความชำนาญเข้าด้วยกัน
   2.4 การบริหารงานโดยไม่อาศัยเรื่องส่วนตัว
   2.5 เน้นการยึดถือความสามารถทางวิชาการ
   2.6 การเน้นความสำคัญของการพัฒนาบุคคล
   2.7 แยกผลประโยชน์ส่วนตัวออกจากตัวองค์การ

หลักการ/แนวคิดระบบราชการ (bureaucracy)

จะทำหน้าที่เป็นกลไกการบริหารของกลุ่มชน โดยผู้นำจะใช้อำนาจที่มีอยู่ตามกฎหมายปกครอง บังคับบัญชาโดยผ่านระบบราชการ องค์การแบบระบบราชการตามแนวคิดของ Max Weber จะประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ 7 ประการดังนี้

1. หลักลำดับขั้น (Hierarchy) การบริหารที่มีลำดับขั้น จะทำให้ระบบการสั่งการและการควบคุมมีความรัดกุม ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพการบริหารที่เน้นกฎหมายและขั้นตอนมีความเหมาะสมในช่วงศตวรรษที่ 19-20 แต่เมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนไป การบริหาร เพราะการทำงานในปัจจุบันต้องการความรวดเร็ว คนต้องการเสรีภาพมากขึ้นประชาชน

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ต้องการบริการที่สะดวกรวดเร็ว แต่ในองค์การขนาดใหญ่ที่ใช้ระบบราชการ มีคนจำนวนมาก แต่มากกว่าครึ่งจะอยู่ในตำแหน่งระดับบริหาร หัวหน้างาน กว่าจะตัดสินใจงานสำคัญๆ ต้องรอให้ผู้บริหาร 7-8 คน เซ็นอนุมัติตามขั้นตอน และยังมีกฎเกณฑ์มากมายส่วนพนักงาน (ข้าราชการ) ระดับล่างจำนวนมาก ทั้งหมดมีหน้าที่ทำงานเอกสาร โดยการตรวจบันทึกของคนอื่นแล้วเขียนบันทึกส่งให้เจ้านาย คำบันทึกหรือรายงานเต็มไปด้วยศัพท์อันหรูหรา นอกจากนี้ยังมีฝ่ายวางแผน ฝ่ายวิชาการ เป็นผู้จัดทำแผนยุทธศาสตร์หนาปึกใหญ่ให้เจ้านาย อย่างไรก็ตามการที่ผู้นำคิดว่าวิธีการบริหารองค์กรขนาดใหญ่ คือ เผด็จการ ถือเป็นความเชื่อที่ผิดมาก เพราะผู้บริหารสูงสุดไม่ได้รู้คำตอบได้ทุกเรื่อง แต่ควรมองหาคำตอบที่ดี ถูกต้องจากผู้อื่นด้วย การลดขั้นตอน ลดลำดับขั้นของการสั่งการออกไป ในขณะที่รักษาความสามารถในการควบคุมที่จำเป็นไว้ โดยการตัดขั้นตอนของผู้บริหารที่ไม่เพิ่มมูลค่าให้กับงานออก เพื่อจัดองค์การเป็นแนวราบมากขึ้น และทำให้คนที่ทำงานในระดับรองๆ ลงมาสามารถควบคุมดูแลและรับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของตนเอง

2. ความสำนึกแห่งความรับผิดชอบ (Responsibility) เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องมีความสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ความรับผิดชอบหมายถึง การรับผิดและรับชอบต่อการกระทำใดๆ ที่ (Responsibility) ตนได้กระทำลงไปและความพร้อมที่จะให้มีการตรวจสอบโดยผู้บังคับบัญชาอยู่ตลอดเวลาด้วย

3. หลักแห่งความสมเหตุสมผล (Rationality) ความถูกต้องเหมาะสมของแนวปฏิบัติที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1 ประสิทธิผล (Effective) การทำงานหรือการดำเนินการใดๆ ที่สามารถประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3.2 ประสิทธิภาพ (Efficiency) ความสามารถในการที่จะใช้ทรัพยากรบริหารต่างๆ ที่มีอยู่ ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เวลาไปในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานนั้นได้มากที่สุด

4. หลักการมุ่งสู่ผลสำเร็จ (achievement orientation) การปฏิบัติงานใด ๆ จะต้องมุ่งสู่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การเสมอ เพื่อให้ได้ประสิทธิผล หรือผลสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างน้อย 3 อย่างคือ

4.1 เจ้าหน้าที่ต้องมีหลักการและวิธีการในการตัดสินใจเลือกหนทางปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง โดยถือหลัก ประสิทธิภาพ หรือ หลักประหยัด โดยที่หลักประสิทธิภาพ (efficiency) คือในระหว่างทางเลือกหลาย ๆ ทางที่จะต้องใช้จ่ายเงินเท่ากัน ควรเลือกทางเลือกที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด และหลักประหยัด (economy) ถ้ามีทางเลือกที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลได้เท่า ๆ กัน หลายทางเลือก ควรเลือกทางเลือกที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

4.2 ความมีประสิทธิผลในการบริหารงานจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้าน

4.3 การบริหารจะได้รับประสิทธิผลสูงสุดต่อเมื่อมีการกำหนดวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสมกับลักษณะงาน สถานที่ ช่วงเวลา สภาพแวดล้อม ในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเป้าหมายหรือผลสำเร็จที่ต้องการ

5. หลักการทำให้เกิดความแตกต่างหรือการมีความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization) ลักษณะทางโครงสร้างขององค์การแบบระบบราชการ ต้องมีการแบ่งงาน และจัดแผนกงาน หรือจัดส่วนงาน (departmentation) ขึ้นมา เพราะภารกิจการงานขององค์การขนาดใหญ่มีจำนวนมากจึงต้องมีการแบ่งงานที่ต้อง ทำออกเป็นส่วนๆ แล้วหน่วยงานมารองรับการจัดส่วนงานอาจยึดหลักการจัดองค์การได้หลายรูปแบบ คือ

5.1 การแบ่งส่วนงานตามพื้นที่ เป็นการแบ่งงานโดยการกำหนดพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน และมีการกำหนดภาระกิจ บทบาท อำนาจหน้าที่ ที่องค์การต้องบริหารจัดการไว้ด้วย เช่น การแบ่งพื้นที่การบริหารราชการออกเป็น จังหวัด อำเภอ อ.บ.จ. อ.บ.ต. เทศบาล

5.2 การแบ่งงานตามหน้าที่ หรือภารกิจที่องค์การจะต้องปฏิบัติจัดทำ เช่นการจัดแบ่งงานของกระทรวงต่างๆ เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง

5.3 การแบ่งงานตามลูกค้า หรือผู้รับบริการ เช่น การแบ่งโรงพยาบาล ออกเป็นโรงพยาบาลเด็ก โรงพยาบาลหญิง โรงพยาบาลสงฆ์

5.4 การแบ่งงานตามขั้นตอนหรือกระบวนการทำงาน โดยคำนึงว่างานที่จะทำสามารถแบ่งออกเป็นกี่ขั้นตอน อะไรบ้าง แล้วกำหนดหน่วยงานมารองรับ

6. หลักระเบียบวินัย (discipline) ต้องมีการกำหนดระเบียบ วินัย และบทลงโทษ ขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกการควบคุมความประพฤติของสมาชิกทุกคนในองค์การ

7. ความเป็นวิชาชีพ (Professionalization)

7.1 ผู้ปฏิบัติงานในองค์การราชการ ถือเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง และต้องปฏิบัติงานเต็มเวลา

7.2 ความเป็นวิชาชีพ “รับราชการ” นั้น ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในภาระหน้าที่ของตนด้วยความสำเร็จของระบบราชการในอดีตเกือบ 100 ปี ที่ผ่านมา เพราะ

7.3 มีวิธีการจัดองค์การที่ มีระบบการทำงานที่ชัดเจน ตั้งอยู่บนหลักการของความสมเหตุสมผล

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

7.4 มีการใช้อำนาจตามสายการบังคับบัญชา มีการแบ่งงานตามหลักความชำนาญเฉพาะด้าน ทำให้ระบบราชการสามารถทำงานที่มีขนาดใหญ่ และสลับซับซ้อนได้อย่างดี

7.5 ระบบราชการพัฒนาและใช้มาในช่วงที่สังคมยังเดินไปอย่างช้าๆและเพิ่งปรับเปลี่ยนมาจากสังคมศักดินา ประชาชนยังไม่ตื่นตัวในเรื่องสิทธิเสรีภาพ

7.6 ผู้มีอำนาจในระดับสูงยังเป็นผู้มีข้อมูลที่มากพอต่อการตัดสินใจได้ดีกว่าคนในระดับล่าง หรือประชาชนทั่วไป

7.7 คนส่วนใหญ่ยังมีความจำเป็นและต้องการบริการสาธารณะจากรัฐเหมือน ๆ กัน เช่นบริการทางด้านการรักษาพยาบาล การศึกษา สาธารณูปโภคต่างๆ องค์การภาครัฐที่บริหารแบบระบบราชการจึงสามารถดำเนินงานได้อย่างไม่มีปัญหา มากนัก

2.4 ข้อมูลโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

2.4.1 ประวัติกรมชลประทาน

งานชลประทาน เริ่มขึ้นอย่างจริงจังในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการขุดลอกคลองและขุดคลองขึ้นใหม่ในบริเวณ ทุ่งราบภาคกลางจำนวนมาก ดำเนินการโดยเอกชน คือบริษัทขุดคลองแลคูนาสยาม Siam Canals, Lands and Irrigation Company) ได้รับพระบรมราชานุญาต เมื่อ พ.ศ. 2431 เริ่มขุดคลองเมื่อพ.ศ. 2433 มีระยะเวลาดำเนินการ ตามสัมปทาน 25 ปี โครงการประกอบด้วยการ ก่อสร้างระบบคลอง ในบริเวณพื้นที่ราบฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เขตจังหวัดปทุมธานี ที่เรียกว่า ทุ่งรังสิต โดยขุดคลองสายใหญ่ เชื่อมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงไปยังแม่น้ำนครนายก พร้อมกับการสร้างประตูระบายน้ำ สำหรับ ควบคุมการเก็บกักน้ำเพื่อการเพาะปลูก และสร้างประตู เรือสัญจรเพื่อการคมนาคมขนส่งทางน้ำตลอดทั้งปี หลังจากที่บริษัทดังกล่าวได้ดำเนินการ มาประมาณ 10 ปี เจ้าพระยาเทเวศวงศ์วิวัฒน์ เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ ได้ไปตรวจราชการที่ทุ่งรังสิต เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2442 พบว่า ทุ่งรังสิต จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือด้านการชลประทานเป็นการด่วน จึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต จ้างนายช่างชลประทานชาวต่างประเทศ มาศึกษาพิจารณาและแก้ไขเรื่องการจัดหาน้ำในบริเวณทุ่งรังสิตให้ดีขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นชอบ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดหาวิศวกรผู้ชำนาญงานด้านการชลประทาน ในพ.ศ. 2445 ได้ว่าจ้าง นายเย โฮมัน วันเดอร์ ไฮเด วิศวกรชลประทานชาวฮอลันดา มาดำเนินงานชลประทานในประเทศไทย และทรงแต่งตั้งให้ นายเย โฮมัน วันเดอร์ ไฮเด เข้ารับราชการ เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2445 พร้อมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง "กรมคลอง" และทรงแต่งตั้ง นาย เย โฮมัน วันเดอร์ ไฮเด เป็นเจ้ากรมคลองคนแรก เพื่อทำหน้าที่

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ดูแลทำนุบำรุงคลองต่างๆ ไม่ให้ตื้นเขินนาย เย โฮมัน วันเดอร์ ไฮเด ได้ทำรายงานเสนอเห็นควรให้สร้างเขื่อนทดน้ำปิดกั้นแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดชัยนาท ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง"กรมทดน้ำ"ขึ้นแทนกรมคลอง เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2457 และทรงแต่งตั้ง นายอาร์ ซี อาร์ วิล สัน เป็นเจ้ากรมทดน้ำ รวมทั้งจัดสร้างโครงการชลประทาน ป่าสักใต้ โครงการสร้างเขื่อนทดน้ำขนาดใหญ่ คือ เขื่อนพระราม 6 ขึ้นที่ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกได้ประมาณ 680,000ไร่ ซึ่งเป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่แห่งแรกในประเทศไทย

เขื่อนพระรามหกก่อสร้างด้วยหลักวิชาการที่ถูกต้องและทันสมัยตามหลักเทคโนโลยีการพัฒนาแหล่งน้ำสมัยใหม่อย่างแท้จริง และนับจากนั้นเป็นต้นมา ได้เริ่มก่อสร้างโครงการชลประทานกระจายไปทั่วทุกภาคของประเทศ ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการจัดการหาน้ำเพื่อการเกษตร และเพื่อการอุปโภค บริโภค งานก่อสร้างโครงการชลประทานได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง เพื่อรองรับการขยายตัวทางการผลิตและความต้องการบริโภคภายในประเทศ จนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริว่า หน้าที่ของกรมทดน้ำมิได้ปฏิบัติงานอยู่เฉพาะแต่การทดน้ำเพียงอย่างเดียว งานที่กรมทดน้ำปฏิบัติอยู่จริงในขณะนั้นมีทั้งการขุดคลอง การทดน้ำ รวมทั้งการส่ง น้ำตามคลองต่าง ๆ อีกทั้งการสูบน้ำเพื่อช่วยเหลือการเพาะปลูก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อจาก กรมทดน้ำเป็นกรมชลประทาน เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2470 โดยให้มีหน้าที่รับผิดชอบงานการขุดคลอง การทดน้ำ การส่งน้ำ และการสูบน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกอย่างทั่วถึง

ในสมัยรัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงสนพระราชหฤทัยในการศึกษาและพระ ราชทานแนวพระราชดำริอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการพัฒนาแหล่งน้ำมาตลอด เช่น โครงการอ่างเก็บน้ำเขาเต่า ที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อันเป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งแรกที่กรมชลประทานก่อสร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2506 ซึ่งในรัชกาลของพระองค์ได้ทรงมีพระราชดำริให้กรมชลประทานดำเนินงานพัฒนาแหล่งน้ำทั่วประเทศมาแล้วประมาณ 2,000 โครงการ (ข้อมูลเผยแพร่ของ กรมชลประทาน)

2.4.2 ข้อมูลโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554) ได้ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว ไว้ในหนังสือก้าวสู่ความสำเร็จการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

1. ที่มาของโครงการ

โครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษากระเสียว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดสุพรรณบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เป็นระยะทาง 193 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 340 ลำห้วยกระเสียวมีต้นน้ำ เกิดจากภูเขาในเขตอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ไหลไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ลงสู่จังหวัดสุพรรณบุรี ในเขตอำเภอด่านช้าง แล้วไหลไปทางทิศใต้จนเกือบถึงบ้านนาตาปิ่น อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรีจึงเริ่มออกสู่ที่ราบแล้วไหลไปทางทิศตะวันออกลงสู่แม่น้ำสุพรรณบุรี ที่บ้านทึง อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรีรวมความยาว 140 กิโลเมตร ลำห้วยกระเสียว มีความลาดเทชันมากและมีพื้นที่รับน้ำฝนถึงประมาณ 1,220 กิโลเมตร ฉะนั้นในระหว่างเดือนกันยายน ถึงเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีฝนตกหนักน้ำ ในลำห้วยกระเสียว จึงมีปริมาณมากและไหลหลากอย่างรวดเร็ว บ่าเข้าท่วมพื้นที่ราบตอนล่าง เขตท้องที่ อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอสามชุก ก่อให้เกิดอุทกภัย ทำความเสียหายแก่พื้นที่เพาะปลูกบริเวณดังกล่าว อยู่เป็นประจำเกือบทุกปีและในระยะที่ฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานานก็มีน้ำไม่เพียงพอสำ หรับใช้ในการเพาะปลูกทำให้เกิดความเดือดร้อน เนื่องจากการขาดแคลนน้ำอยู่เสมอยิ่งเมื่อป่าไม้บริเวณต้นน้ำของลำ ห้วยกระเสียวถูกทำลาย ความรุนแรงของอุทกภัยและสภาวะการขาดแคลนน้ำของพื้นที่ดังกล่าวก็เพิ่มทวีมากยิ่งขึ้น เพื่อบรรเทาอุทกภัยในเขตดังกล่าวและช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกนอกเขตโครงการฯ ท่าโบสถ์ตอนล่างและโครงการฯ สามชุก ซึ่งอาศัยน้ำ ฝนแต่เพียงอย่างเดียว ให้มีน้ำ สำหรับใช้ในการเพาะปลูกอย่างเพียงพอตลอดทั้งปีจึงจำ เป็นต้องสร้างแหล่งเก็บน้ำกรมชลประทานจึงได้ดำ เนินการก่อสร้างเขื่อนกระเสียวเริ่ม ตั้งแต่ ปี 2509 แล้วเสร็จปี 2524 รวมระยะเวลา 6 ปี ดังแสดงในภาพที่ 2.1

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

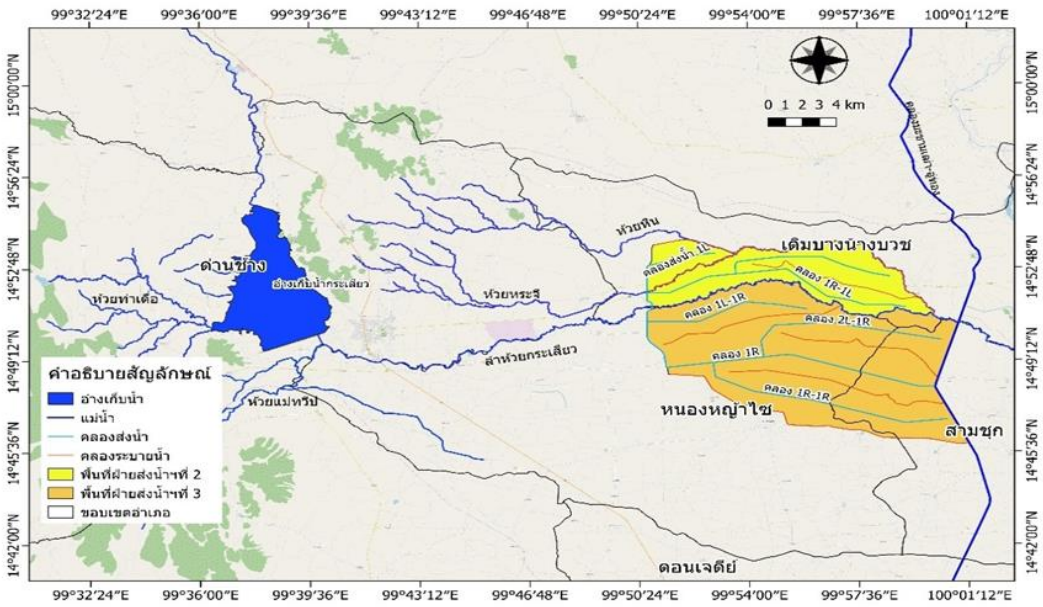

ภาพที่ 2.1 แผนที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับระบบชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว มีระบบชลประทานต่าง ๆ ประกอบด้วยเขื่อนเก็บกักน้ำ เขื่อนทดน้ำ ระบบส่งน้ำ และระบบระบายน้ำ มีรายละเอียดโครงการโดยย่อดังต่อไปนี้

ก. อาคารหัวงาน ประกอบด้วย

2.1 เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างกั้นน้ำลำห้วยกระเสียวระหว่างลาดเขาวงเดือนห้าทางฝั่งขวากับเขาโล้นทางฝั่งซ้ายเหนือบ้านนาตาปิ่นขึ้นไปเล็กน้อย อยู่หมู่ที่ 3 ตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ประมาณละติจูด 14°-49’-57”ลองติจูด 99°-39’-41” ตัวเขื่อนเป็นลูกรังปนดินชนิด Zone embankment สูง 32.500 เมตร สันเขื่อนอยู่ที่ระดับ +92.500 เมตร (ร.ท.ก.) กว้าง 8.00 เมตร ยาว 4,250 เมตร กักเก็บน้ำจำนวน 240 ล้านลูกบาศก์เมตร ที่ระดับ+87.000 เมตร (ร.ท.ก.) พื้นที่ผิวน้ำ ในอ่างกว้าง 7 กิโลเมตร ยาว 12 กิโลเมตร

2.2 ท่อระบายน้ำในตัวเขื่อน (OUTLET) เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางภายใน 2.50 เมตรทางด้านเหนือน้ำ และ 1.80 เมตร ทางด้านท้ายน้ำบังคับน้ำด้วยบานระบายเหล็กแรงดันสูง จำนวน 2 ชุด สามารถระบายน้ำ ได้ 18-25 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2.3 ทางระบายน้ำล้น (SPILLWAY) อยู่ทางขอบอ่างฝั่งซ้ายระหว่างเขาโล้นกับเขาพุข่อย มีลักษณะเป็นฝายน้ำล้นคอนกรีตเสริมเหล็กแบบ Ogee weir สันฝายยาว 74 เมตร ระบายน้ำได้ประมาณ 760 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาทีมีทางรับน้ำจากฝายลงสู่ลำน้ำ เดิมยาว 2,400 เมตร

2.4 อ่างเก็บน้ำกระเสียว อ่างเก็บน้ำมีความจุสูงสุด 390 ล้านลูกบาศก์เมตรที่ระดับ +90.64 ม. (ร.ท.ก.) มีพื้นที่ผิวน้ำ 46 ตารางกิโลเมตร ปริมาณน้ำเก็บกัก 240 ล้านลูกบาศก์เมตรที่ระดับ +87.00 ม.(ร.ท.ก.) มีพื้นที่ผิวน้ำ 35 ตารางกิโลเมตรปริมาณน้ำต่ำสุด 40 ล้านลูกบาศก์เมตรที่ระดับ+78.00 ม.(ร.ท.ก.) มีพื้นที่ผิวน้ำ 10.42 ตารางกิโลเมตร เป็นปริมาณน้ำนอนก้นอ่าง 40 ล้านลูกบาศก์เมตรปริมาณน้ำที่ใช้การ 200 ล้านลูกบาศก์เมตรมีพื้นที่รับน้ำฝนเหนือเขื่อน 1,220 ตารางกิโลเมตร

ข. ระบบส่งน้ำ และระบายน้ำ

1. ประตูระบายทดน้ำ สร้างกั้นลำห้วยกระเสียวลงไปตามลำน้ำเป็นระยะทางประมาณ 26.300 กิโลเมตร เป็นประตูระบายคอนกรีตเสริมเหล็กมีช่องระบายน้ำกว้าง 6.00 เมตรจำนวน 3 ช่องบังคับน้ำด้วยบานระบาย เหล็กโค้งสามารถระบายน้ำ ได้ 260 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาทีมีประตูปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ทั้งสองฝั่งสร้างติดกับประตูระบายทดน้ำ

2. คลองส่งน้ำประกอบด้วยคลองส่งน้ำทั้งหมด 7 สาย ดังนี้

2.1 คลองส่งน้ำ สายใหญ่ฝั่งขวายาว 20.880 กิโลเมตร

2.2 คลองส่งน้ำ สายใหญ่ฝั่งซ้ายยาว 7.000 กิโลเมตร

2.3 คลองซอยและแยกซอย 5 สาย ได้แก่

2.4 ฝั่งซ้าย 2 สาย รวมยาว 26.460 กิโลเมตร

2.5 ฝั่งขวา 3 สาย รวมยาว 37.450 กิโลเมตร

3. คลองระบายน้ำประกอบด้วยคลองระบายน้ำ จำนวน 8 สายดังนี้

3.1 ฝั่งซ้าย 4 สาย รวมยาว 44.304 กิโลเมตร

3.2 ฝั่งขวา 4 สาย รวมยาว 54.956 กิโลเมตร

2.4.3 ผู้ที่รับประโยชน์จากโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จัดสร้างขึ้นเพื่อบรรเทาอุทกภัยในเขตโครงการฯท่าโบสถ์ตอนล่าง และ โครงการฯสามชุก พื้นที่นอกเขตโครงการฯ ที่ติดต่อกันรวม 350,000 ไร่ มีขอบเขตการให้บริการ ประกอบด้วย พื้นที่ชลประทาน 130,000 ไร่ มีสมาชิกผู้ใช้น้ำ 6,740 ราย ผู้ใช้น้ำ ภาคอุตสาหกรรม 2 ราย ได้แก่ บริษัท น้ำตาลมิตรผลจำกัด และบริษัท ไทยอะโกร เอ็นเนอร์ยี่ จำกัด ผู้ใช้น้ำภาคอุปโภคบริโภค 2 ราย ได้แก่ การประปาด่านช้าง การประปาหนองหญ้าไซ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2.4.4 การบริหารจัดการชลประทานในอดีต

1. รูปแบบการบริหารจัดการชลประทานในอดีต ดังแสดงในภาพที่ 2.2

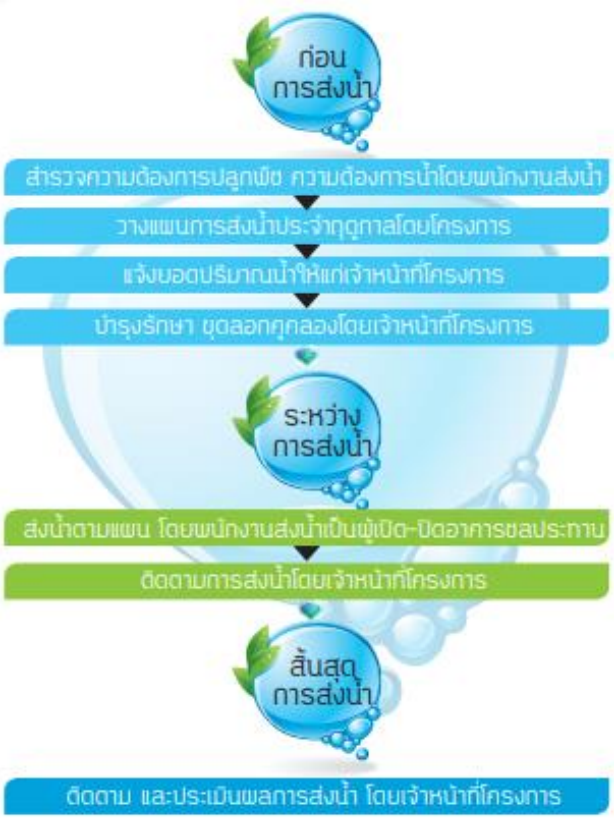

ภาพที่ 2.2 กระบวนการบริหารจัดการชลประทานของโครงการชลประทานในอดีต

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

2. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการชลประทานในอดีต

2.1 ก่อนการส่งน้ำ เจ้าหน้าที่ต้องทำการสำรวจความต้องการการปลูกพืชของเกษตรกร แต่เนื่องด้วยจำนวนเจ้าหน้าที่ไม้พียงพอจึงทำให้สำรวจไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ การวางแผนส่งน้ำ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร เกษตรกรเองไม่ทราบข้อมูลปริมาณน้ำที่ส่งและแผนการส่งน้ำ เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทำให้ขาดจิตสำนึกความเป็นเจ้าของ

2.2 ระหว่างการส่งน้ำ ปริมาณน้ำที่จัดส่งน้ำไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรเนื่องจากจำนวนพนักงานส่งน้ำไม่เพียงพอ อัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ลดลง เกษตรกรเองไม่มีองค์ความรู้ด้านชลประทาน

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2.3 สิ้นสุดการส่งน้ำ เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในติดตามและประเมินผลการส่งน้ำทำให้ขาดการปรับปรุงกระบวนการส่งน้ำ ในฤดูการส่งน้ำฤดูหน้า

ภาพที่ 2.3 รูปแบบการบริหารจัดการชลประทานในอดีต โดยเจ้าหน้าที่ชลประทานฝ่ายเดียว

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

2.4.5 การปรับปรุงการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

กรมชลประทานได้นำการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมมาเป็นนโยบายในการบริหารจัดการน้ำ โดยมีแนวคิดที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยวางกลไกการดำเนินงาน ดังนี้ กำหนดให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) ตามท่อส่งน้ำ แฉกส่งน้ำ ต่างๆ ให้ครอบคลุมพื้นที่ มีการรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) หลายๆ กลุ่มในคลองซอยหรือคลองแยกซอยเดียวกัน โดยยกระดับเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน มีจัดตั้งอาสาสมัครชลประทานโดยให้ผู้ใช้น้ำ เลือกตั้งอาสาสมัครชลประทาน 1 คน ในขอบเขตพื้นที่ 2,500 – 3,000 ไร่ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานกับโครงการชลประทานในการส่งน้ำ และบำรุงรักษา และมีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน (Joint Management Committee for Irrigation; JMC) เป็นศูนย์กลางของการตัดสินใจกำกับดูแลและสนับสนุน ในการบริหารจัดการชลประทานของโครงการชลประทาน โดยประกอบด้วย 4 ภาคส่วน

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

คือ ตัวแทนจากองค์กรผู้ใช้น้ำตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตัวแทนจากโครงการชลประทาน และตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.4.6 องค์กรและเครือข่าย

การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมเพื่อจุดประสงค์ให้เกิดความยั่งยืนในงานชลประทาน ในแต่ละโครงการชลประทาน จะต้องมีองค์กรและเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ซึ่งประกอบด้วย

คณะกรรมการจัดการชลประทาน

คณะกรรมการจัดการชลประทาน เป็นองค์กรสูงสุดในการบริหารจัดการโครงการชลประทาน มีหน้าที่แบ่งปันน้ำกำหนดมาตรการควบคุมการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาเป็นศูนย์กลางในการบูรณาการ การทำงานระหว่างส่วนราชการต่างๆ ในพื้นที่ชลประทานและยังสามารถดำเนินการส่งเสริมการผลิตและการตลาดได้อีกด้วย

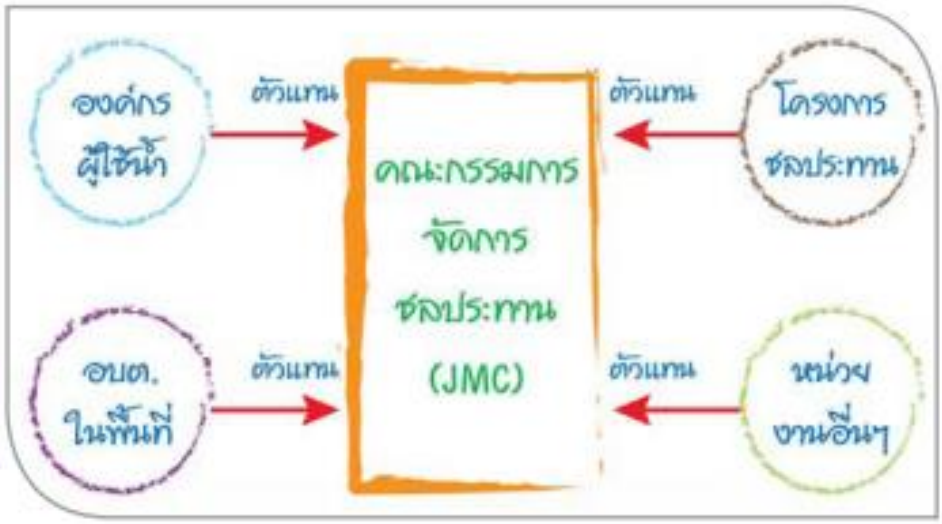

ภาพที่ 2.4 โครงสร้างของคณะกรรมการจัดการชลประทาน

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

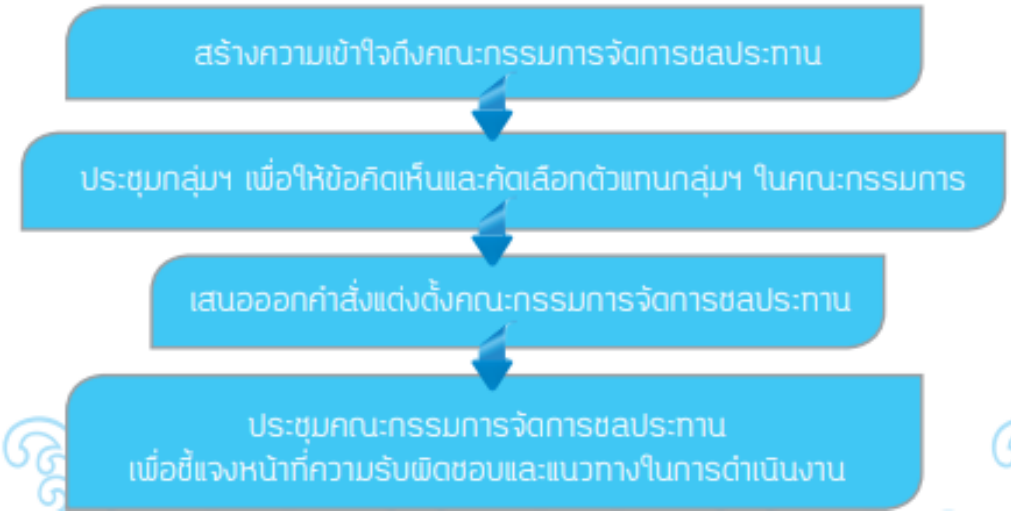

ภาพที่ 2.5 ขั้นตอนการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

องค์กรผู้ใช้น้ำ ชลประทาน

องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานเป็นองค์กรของเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานที่มีคณะกรรมการขององค์กรที่เลือกตั้งมาจากผู้ใช้น้ำมีระเบียบข้อบังคับขององค์กร ขอบเขตพื้นที่ดูแลขององค์กรผู้ใช้น้ำใช้ขอบเขตของระบบส่งน้ำเป็นหลัก สมาชิกขององค์กรก็คือผู้ใช้น้ำจากระบบชลประทานสายเดียวกัน องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานมี 2 ประเภท คือ ประเภทไม่เป็นนิติบุคคลได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำ ชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) และกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ชลประทาน และประเภทนิติบุคคล ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ชลประทาน สมาคมผู้ใช้น้ำ ชลประทานและสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ ชลประทาน โดยมีแนวทางในการจัดตั้งและยกระดับ ดังนี้

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ภาพที่ 2.6 ลำดับองค์การพัฒนาองค์ผู้ใช้น้ำชลประทาน

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

ภาพที่ 2.7 ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)

ที่มา: ภาพที่ 2.7 สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

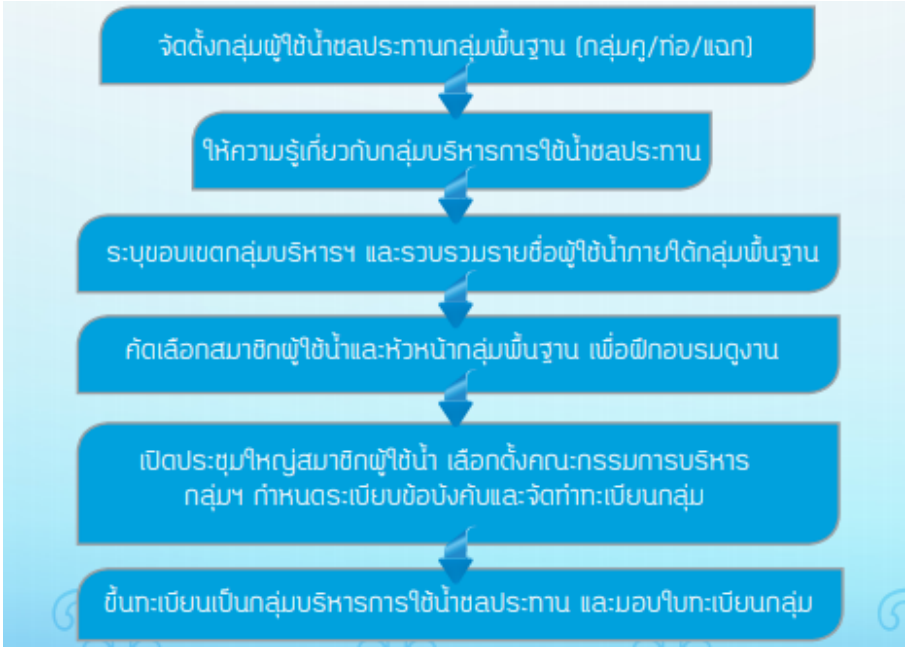

ภาพที่ 2.8 ขั้นตอนการยกระดับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

ที่มา: ภาพที่ 2.8 สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

อาสาสมัครชลประทาน

อาสาสมัครชลประทาน หมายถึง เกษตรกรหรือบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยสมัครใจที่จะเป็นอาสาสมัครอยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปีและได้รับค่าตอบแทน 1,200 บาทต่อเดือน อาสาสมัครชลประทานจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ของโครงการชลประทานและในการประสานงานระหว่างกรมชลประทานกับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ในการวางแผน การควบคุม และการประเมินผลการส่งน้ำและบำรุงรักษาประจำฤดูกาลเพาะปลูก ประมาณ 2,500 – 3,000 ไร่โดยก่อนจะเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่จะต้องผ่านการฝึกอบรมให้ความรู้

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

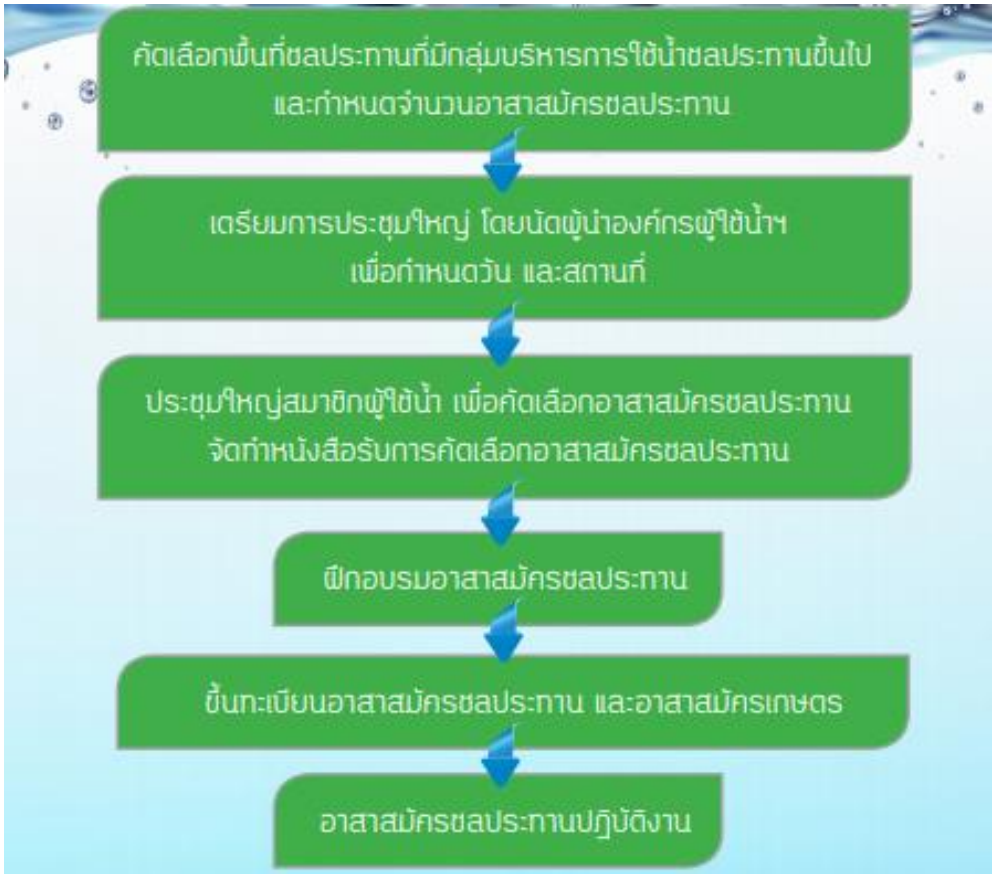

ภาพที่ 2.9 ขั้นตอนการดำเนินงานอาสาสมัครชลประทาน

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2.4.7 รูปแบบการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

ภาพที่ 2.10 แนวคิดในการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการน้ำโดยคณะกรรมการจัดการชลประทานและองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ภาพที่ 2.11 รูปแบบการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม โดยคณะกรรมการจัดการชลประทาน องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานและอาสาสมัครชลประทาน

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

2.4.8 ผลการดำเนินงานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

1. การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว มีการบริหารจัดการน้ำ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การบริหารจัดการน้ำระดับโครงการฯ ดำ เนินการโดยคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการฯ กระเสียว (JMC) จะทำหน้าที่ร่วมกันบริหารจัดการน้ำตั้งแต่อ่างเก็บน้ำจนถึงระบบส่งน้ำ

ระดับที่ 2 การบริหารจัดการน้ำ ในระดับคลองส่งน้ำ ดำเนินการบริหารจัดการน้ำ โดยกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานร่วมกันบริหารจัดการน้ำภายในคลองส่งน้ำของแต่ละกลุ่มบริหารเพื่อนำไปสู่ระบบแปลงนา โดยมีคณะกรรมการของกลุ่มบริหารฯ หัวหน้าเขต และมีอาสาสมัครชลประทานเป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

ระดับที่ 3 การบริหารจัดการน้ำในระดับแปลงนา เป็นการดำ เนินการจัดการน้ำในแปลงนาของกลุ่มพื้นฐาน โดยสมาชิกของแต่ละคูต้องร่วมกันบริหารจัดการน้ำกันเองโดยมีหัวหน้าคูส่ง

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

น้ำเป็นผู้นำ และมีอาสาสมัครชลประทานเป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานกับเจ้าหน้าที่ชลประทานกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน

ในปี 2543-2544 โครงการฯ กระเสียว ได้ดำเนินการฟื้นฟูกลุ่มพื้นฐาน 278 กลุ่มเต็มพื้นที่ส่งน้ำ ส่งเสริมความรู้ให้กลุ่มมีความเข้มแข็งเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมกันบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีการจัดฝึกอบรม / สัมมนา พร้อมขึ้นบัญชีกลุ่มกับโครงการ โดยที่กลุ่มพื้นฐานจะร่วมกันบริหารจัดการน้ำชลประทาน กำจัดวัชพืช ขุดลอกและบำรุงรักษาอาคารชลประทานภายในคูส่งน้ำในแต่ละสาย โดยมีหัวหน้าคูผู้ช่วยหัวหน้าคูเป็นผู้นำ

ในปี 2545 หลังจากได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐาน และกลุ่มมีความรู้ในการบริหารจัดการน้ำแล้ว ได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชลประทานครอบคลุมทั้งพื้นที่ของโครงการ จำนวน 9 กลุ่มบริหาร โดยที่กลุ่มบริหารจะร่วมกันบริหารจัดการน้ำ ชลประทานตั้งแต่ในคลองส่งน้ำจนถึงแปลงนา โดยเจ้าหน้าที่ชลประทานจะเป็นที่ปรึกษา

ในปี 2553 ได้ดำ เนินการคัดเลือกอาสาสมัครชลประทาน ตามนโยบายที่กรมฯ กำหนด จำนวน 29 คน เพื่อทำ หน้าที่ประทานงานระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำกับเจ้าหน้าที่ชลประทานและได้แต่งตั้งเพิ่มเติมในปี2554 อีก 7 คน รวมเป็น 36 คน

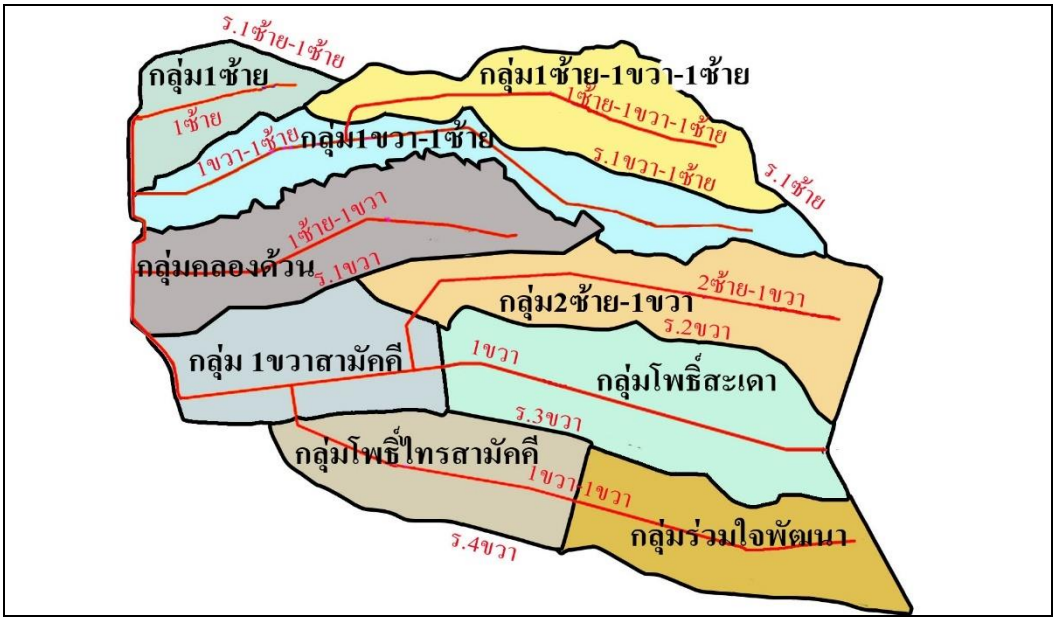

ภาพที่ 2.12 แผนที่กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2.4.9 กิจกรรมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

กลุ่มบริหารมีการประชุมใหญ่สมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทานก่อนการส่งน้ำทุกฤดูกาล เพื่อรับทราบผลการประชุมของคณะกรรมการ JMC รับทราบสถานการณ์น้ำ และกำหนดแผนการบำรุงรักษาคูส่งน้ำก่อนถึงกำหนดการส่งน้ำ มีการบำรุงรักษาคูส่งน้ำ โดยการขุดลอก หรือกำจัดวัชพืช โดยใช้แรงงานคนหรือเครื่องจักร มีการบำรุงรักษาระบบชลประทานในคูส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มบริหาร สมาชิกจะเข้าร่วมการฝึกอบรม / สัมมนา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร ร่วมในการบริหารจัดการน้ำตั้งแต่ในคลองส่งน้ำคูส่งน้ำและแปลงนา หลังจากมีการจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ทั้ง 9 กลุ่มบริหาร และขึ้นทะเบียนกับสำนักชลประทานที่ 12 แล้ว ได้ดำเนินการให้กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานร่วมกัน บริหารจัดการน้ำในคลองส่งน้ำของแต่ละกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน โดยเจ้าหน้าที่ชลประทานจะควบคุมการส่งน้ำที่ปากคลอง

2.4.10 การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว โครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษากระเสียว ได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการกระเสียว (คณะแรก) เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2546 แต่ยังไม่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีโดยดำรงตำแหน่งระหว่างวันที่ 6 มิถุนายน 2546 ถึง 5 มิถุนายน 2550 ต่อมาในปี 2550 คณะกรรมการชุดแรก หมดวาระดำรงตำแหน่ง 4 ปีจึงได้มีการคัดเลือกประธานกรรมการ รองประธานชุดใหม่ เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2551 โดยคณะกรรมการคณะนี้ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีตามคำสั่งจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ 1504/2550 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการกระเสียว ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2550 โดยอาศัยอำนาจตามคำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เรื่อง คำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการลุ่มน้ำท่าจีน ซึ่งลำห้วยกระเสียวเป็นสาขาของแม่น้ำท่าจีนตัวแทนจากภาคส่วนต่างๆ ของคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียวตามโครงสร้าง ดังนี้

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

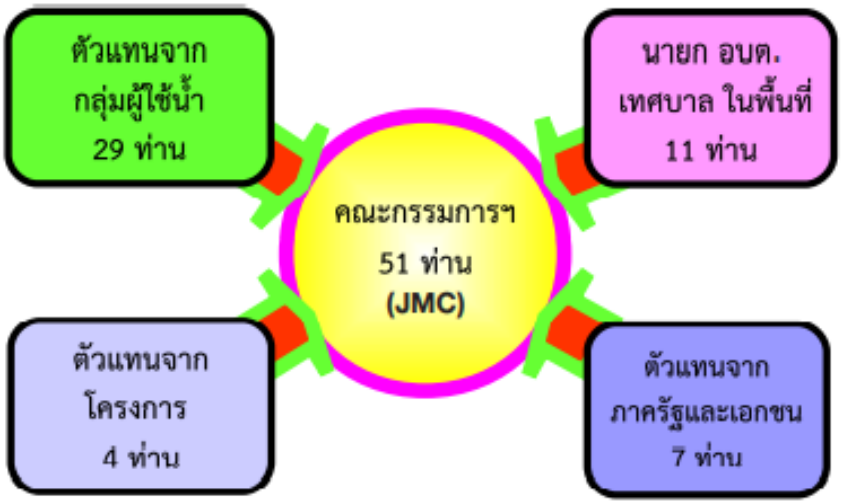

ภาพที่ 2.13 องค์ประกอบของคณะกรรมการจัดการชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

2.4.11 หน้าที่ของคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว (JMC) และกรรมการแต่ละภาคส่วน ที่จัดตั้งขึ้น มีความมุ่งหมายให้ทำหน้าที่ตัดสินใจในการบริหารจัดการชลประทานโครงการ พิจารณากำหนดความเหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำในอ่างเก็บน้ำกระเสียว จนถึงแปลงนาในแต่ละฤดูกาลเพื่อแพร่กระจายน้ำตรงต่อความต้องการของเกษตรกรเป็นไปอย่างทั่วถึง เป็นธรรมและประหยัด อันได้แก่ การกำหนดฤดูกาลส่งน้ำ แผนการปิด - เปิดน้ำ วิธีการส่งน้ำเป็นต้น ทำการบำรุงรักษาระบบชลประทาน อันได้แก่ การกำหนดปฏิทินการบำรุงรักษาวิธีการบำรุงรักษา แผนการบำรุงรักษาและการประชาสัมพันธ์ การดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประโยชน์จากน้ำชลประทานมีผลสูงสุด หน้าที่กรรมการในส่วนของโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษากระเสียว วางแผนการจัดสรรน้ำในอ่างเก็บน้ำกระเสียว เบื้องต้นในแต่ละฤดูกาลเพื่อ นำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาในที่ประชุม จัดทำแผนการส่งน้ำ ให้สอดคล้องพื้นที่เพาะปลูก โดยดำเนินการตามมติในที่ประชุม แจ้งสถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำกระเสียวให้เกษตรกรทราบอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการบริหารจัดการน้ำตามมติในที่ประชุม บันทึกสรุปผลการประชุมคณะกรรมการ ในแต่ละครั้งแจ้งให้คณะกรรมการฯ ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ ประสานงานกับกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดเก็บข้อมูล เช่น ความต้องการใช้น้ำ และความต้องการปลูกพืช สำรวจผลผลิต ราคา

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ความพึงพอใจของเกษตรกรในการส่งน้ำ การเยี่ยมเยือน เพื่อสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ประสานงานในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ อบต. และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน้าที่กรรมการในส่วนของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อทำ หน้าที่ในการจัดการชลประทาน ตามหน้าที่ ของคณะกรรมการจัดการชลประทานข้างต้น นำมติในที่ประชุมกลุ่มบริหาร เช่น ความต้องการน้ำความต้องการปลูกพืช กำหนดการ ปิด - เปิดน้ำ ในแต่ละฤดูกาลมาเสนอในที่ประชุม ร่วมพิจารณาในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในที่ประชุม แจ้งผลการประชุมคณะกรรมการให้กลุ่มบริหารได้รับทราบ กำกับดูแลการจัดสรรน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่และกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เพียงพอทั่วถึง และประหยัดตลอดฤดูกาลส่งน้ำหน้าที่กรรมการในส่วนของผู้นำชุมชน เป็นตัวแทนของ อบต. เทศบาล ในคณะกรรมการฯ เพื่อทำหน้าที่ใน การจัดการชลประทานตามหน้าที่ของคณะกรรมการ การรับการถ่ายโอนงานจากชลประทาน เช่น คูส่งน้ำ ผิวถนนบนคันคลองส่งน้ำ ให้ความสนับสนุนการดำเนินงานในการจัดสรรน้ำ และบำรุงรักษาและกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องทั้งในรูปงบประมาณของ อบต. และ เทศบาล หน้าที่ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เป็นตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน ในคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการชลประทานตามหน้าที่ของ คณะกรรมการ ข้างต้น ให้ความสนับสนุนประสานงานและร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อ ให้มีการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานสูงสุด ให้ความรู้ด้านวิชาการของแต่ละหน่วยงาน

2.4.12 ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการจัดการชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียวตั้งแต่ ปี2546 – 2553

1. การดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการ ตั้งแต่ ปี 2546 ถึงปัจจุบัน สามารถสรุปผลงานได้ดังนี้ การร่วมกันบริหารจัดการน้ำชลประทานตั้งแต่อ่างเก็บน้ำกระเสียว ตั้งแต่มีการจัดตั้งคณะกรรมการ ในการบริหารจัดการน้ำในอ่างเก็บน้ำทุกฤดูกาล หรือมีการเปลี่ยนแปลงมติในที่ประชุมจะต้องมีการประชุมคณะกรรมการทุกครั้งเพื่อ ร่วมกันพิจารณาบริการจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำตั้งแต่ปี 2546 ถึงปัจจุบัน มีการประชุม ทั้งหมด 28 ครั้ง การร่วมกันแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ในช่วงปลายฤดูฝนปี 2547 และปี 2548 เกิดภัยแล้งปริมาณน้ำในอ่างมีน้ำน้อย คณะกรรมการร่วมกันบริหารจัดการน้ำ ทำให้ผลผลิตข้าวฤดูฝนปี 47 ไม่เสียหาย โดยมีการจัดรอบเวรการใช้น้ำร่วมกัน จากการเกิดสภาพภัยแล้งในอ่างเก็บน้ำกระเสียว ในปี 2547 ต่อเนื่องถึง ปี 2548 จึงทำ ให้เกิดรวมตัวของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในเขตของโครงการฯ ประมาณ 2,800 คน มาชุมนุมที่สันเขื่อนกระเสียว เพื่อเรียกร้องการแก้ไขปัญหาการขาดแคลน น้ำระยะยาว ในวันที่ 20 สิงหาคม 2548 การแก้ปัญหาน้ำท่วม ในปี 2549 และ 2550 มีการประชุมคณะกรรมการ เพื่อร่วมกันแก้ไขปริมาณน้ำส่วนเกินที่ล้นจากทางระบายน้ำล้น ในปี 2549 ซึ่งได้เกิดน้ำท่วมในเขตลุ่มน้ำท่าจีน เจ้าพระยา และปริมาณน้ำ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ในอ่างกระเสียวเกินระดับเก็บกัก จึงมีการประชุมคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการน้ำในอ่าง โดยมติในที่ประชุมให้ส่งน้ำส่วนเกินเข้าพื้นที่เพาะปลูกพืช เพื่อลดปัญหาน้ำท่วมในเขตลุ่มน้ำท่าจีน ในปี 2551 ปริมาณน้ำเกินระดับเก็บกักในช่วงเดือน ตุลาคม - พฤศจิกายน 2551 ซึ่งโครงการฯ ได้ขยายทางระบายน้ำล้นเพิ่มขึ้น จากเดิมกว้าง 22 เมตร เป็น 74 เมตร จึงทำให้ปริมาณน้ำที่ล้นจากเขื่อนไหลล้นข้ามคันกั้นน้ำในลำห้วยกระเสียว เข้าพื้นที่เพาะปลูก จึงได้มีการประสานงานกันระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำ อบต. และชลประทาน เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมได้ทันทำให้นาข้าวไม่เสียหาย การแก้ปัญหาน้ำเสีย ในปี 2552 ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2553 เกิดฝนตกหนักทำให้คันบ่อเก็บน้ำเสียของโรงงานน้ำฝนที่ตกมากน้ำได้กัดเซาะน้ำในคันบ่อพังไหลลงสู่ลำห้วยกระเสียว ทางคณะกรรมการ JMC ได้มีการสอบถามทางบริษัท ไทร อะโกร เอ็นเนอร์ยี่ จำกัด (มหาชน) ในที่ประชุมคณะกรรมการ JMC เนื่องจากทางบริษัทฯ เป็นคณะกรรมการ JMC ด้วย ทางบริษัทฯ ยอมรับข้อผิดพลาดตรงนี้และขออภัยในที่ประชุม และได้ระดมเครื่องมือเครื่องจักรเข้าไปซ่อมแซมแก้ไขและกล่าวว่าในอนาคตจะไม่ให้เกิดเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นอีก การแก้ไขการขัดแย้งกับพื้นที่นอกเขตของโครงการ ในปี2550 ได้มีการพิจารณาในที่ประชุมของคณะกรรมการ JMC ว่าควรหาทางแก้ไขเรื่องพื้นที่นอกเขตโครงการโดยให้คณะกรรมการของกลุ่มที่อยู่นอกเขตชลประทาน มาเป็นคณะกรรมการ JMC ด้วย 2 คน โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มบริหารหนองราชวัตร เพื่อให้ได้รู้วิธีการบริหารจัดการน้ำด้วยกัน ซึ่งปัจจุบันปัญหาดังกล่าว ได้ทำการแก้ไขแล้ว การแก้ไขปัญหาการขัดแย้งกับชมรมชาวไร่อ้อย ในปี2550 เกิดการขัดแย้งระหว่างชมรมชาวไร่อ้อยกับคณะกรรมการฯ และเกษตรกรที่ทำนา เนื่องจากตามมติในที่ประชุมคณะกรรมการฯ กำหนดให้มีการส่งน้ำ เพื่อการปลูกพืชฤดูแล้งปี2550 ในวันที่ 15 กุมภาพันธ์2550 ในฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต อ้อยปี2549 / 50 เกษตรกรที่ปลูกอ้อยเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ทันกำหนดการส่งน้ำ เพื่อการปลูก พืชฤดูแล้งปี2550 ตามมติในที่ประชุมคณะกรรมการ ชมรมชาวไร่อ้อยจึงได้ขอให้ทางคณะกรรมการ ช่วยพิจารณาเลื่อนการส่งน้ำออกไป ซึ่งคณะกรรมการได้มีการประชุมแล้วมีมติให้เลื่อนการส่งน้ำออกไป อีก 5 วัน คือกำหนดส่งน้ำวันที่ 20 ก.พ. 50 แต่ชมรมชาวไร่อ้อยต้องการให้เลื่อนการส่งน้ำให้มากกว่านี้ จึงได้ทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีจึงทำให้เกิดปัญหาการขัดแย้งระหว่างเกษตรกรที่ทำนา และเกษตรกรที่ทำอ้อย จึงมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการ JMC ชมรมชาวไร่อ้อย โดยมีผู้ว่าราชการ จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นประธานในที่ประชุมสามารถแก้ไขปัญหากันได้โดยไม่ต้องเลื่อนกำหนดการส่งน้ำออกไป

2. มีการทำงานแบบบูรณาการ ตั้งแต่มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการกระเสียว (JMC) การดำเนินงานจะมีการทำงานแบบบูรณาการ หลายหน่วยงานในด้านการส่งน้ำการบำรุงรักษา และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการแพร่กระจายน้ำ ให้แก่เกษตรกรเป็นไปอย่าง

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ทั่วถึงเป็นธรรมและประหยัด ให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนจากการใช้น้ำชลประทานเป็นไปอย่างเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ และลดปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำ ตัวอย่างเช่น ลดปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำ หรือ ขัดแย้งในเรื่องเกษตรกรที่ทำอ้อยกับเกษตรกรที่ทำนา การร่วมกันติดตั้งท่อทำกาลักน้ำเมื่อปี 2548 โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำ ร่วมกันติดตั้ง อบต. ช่วยเรื่องอาหาร น้ำดื่ม ส่วนชลประทานจัดหาอุปกรณ์และงบประมาณ การจัดงานรวมพลคนรักษ์น้ำกระเสียว เป็นแนวความคิดที่เกิดจากคณะกรรมการฯ สิ้นปีควรจะมีการจัดงานที่เกี่ยวกับอ่างเก็บน้ำกระเสียว หลังจากที่เก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวนาปีเสร็จแล้ว ก่อนปีใหม่ จึงได้มีการจัดงานรวมพลคนรักษ์น้ำกระเสียวขึ้นมา ตั้งแต่ปี2549 เป็นต้นมา โดยที่มี เกษตรกรจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำ 9 กลุ่มบริหาร องค์การบริหารส่วน ตำบล เทศบาล เอกชน ชลประทาน ทั้งอำเภอ 3 อำเภอ มาร่วมงาน จึงทำให้เกิดความสามัคคีภายในองค์กรที่ร่วมกันใช้น้ำจากเขื่อนกระเสียว ตั้งแต่ 2549 เป็นต้นมา

3. การประชาสัมพันธ์ของคณะกรรมการจัดการชลประทาน การประชุมใหญ่สมาชิกผู้ใช้น้ำ มีการประชุมทางเอกสารประกาศโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษากระเสียว เดือนละ 1 ครั้ง มีการแจ้งข่าวผ่านทางวิทยุชุมชนการจัดรายการ เจ้าหน้าที่ชลประทานเองมีการจัดรายการวิทยุ ชลประทานพบปะเกษตรกร จัดโดยคณะกรรมการ JMC โดยรองประธานคณะกรรมการ ทำการประกาศทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้านทั่วพื้นที่ จำนวน 40 แห่ง โฆษณาผ่านทางสื่อออนไลน์ทางเว็บไซต์ หรือการติดต่อทางโทรศัพท์สายด่วนติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในเขตพื้นที่โดยตรง และในกิจกรรมอื่นๆ งานบวช งานแต่ง งานศพ ฯลฯ

4. การร่วมกันพิจารณาพร่องน้ำ ในอ่างเก็บน้ำกระเสียว ในปี 2550 ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำกระเสียว เกินความจุเก็บกักตัวอ่างเก็บน้ำ 240 ล้านลบ.ม. ในเดือนพฤษภาคม 2550 โดยที่ยังไม่ถึงช่วงฤดูฝนตามหลักการบริหารจัดการน้ำจำ เป็นต้องมีการพร่องน้ำจากอ่างเก็บน้ำกระเสียว โดยที่คณะกรรมการ JMC เป็นผู้พิจารณา

2.4.13 ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน

1. ลดปัญหาการขัดแย้งและการร้องเรียน

2. เกษตรกรมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของน้ำและมีความรู้สึกได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำร่วมกับชลประทาน และช่วยกันบำรุงรักษาอาคารชลประทาน ทำให้สภาพระบบชลประทานดีขึ้น พร้อมกันนี้อบต. เทศบาล ได้จัดสรรงบประมาณลงพื้นที่ตามที่กลุ่มผู้ใช้น้ำร้องขอ

3. ทำให้เกิดความสามัคคีระหว่างเกษตรกรกับเกษตรกร เจ้าหน้าที่ชลประทาน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. ทำให้รัฐบาลประหยัดงบประมาณในการบริหารจัดการ เพราะเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

5. มีการแบ่งปันน้ำกันอย่างเป็นธรรม ทั่วถึง รวดเร็ว

6. ทำ ให้เกษตรกรมีความเชื่อมั่นและยอมรับการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ชลประทาน ในการบริหารจัดการน้ำชลประทานมีประสิทธิภาพ

7. ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น รายได้สูงขึ้น หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำที่ดีสามารถส่งน้ำให้เกษตรกรได้อย่างทั่วถึงตลอดฤดูกาล

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาริณี กุลสุนทรรัตน์และธวัชชัย ศุภดิษฐ์ (2556) “การมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้านในการจัดการทรัพยากรน้ำ บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยสายบาตร” การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้านในการจัดการทรัพยากรน้ำบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยสายบาตร 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ใหญ่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร น้ำบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยสายบาตร และ 3) นำไปเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุง แกไข้ การดำเนินงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้านในการจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษาจำนวน 126 ตัวอย่าง รวบรวมข้อมูล โดยใช่แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติในการ ทดสอบสมมติฐาน คือ ค่า t – test , F – test และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการศึกษา พบว่า ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำของผู้ใหญ่บ้าน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ ส่วนข้อเสนอแนะจากการศึกษาในครั้งนี้ คือ จะต้องเพิ่มศักยภาพการกระตุ้นในเชิงบวกต้อการมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้านให้มากขึ้น โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ และการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการอย่างเพียงพอ รวมถึงควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ โดยให้ผู้ใหญ่บ้านและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น ส่งเสริมให้ผู้ใหญ่บ้านมีทัศนคติที่ดี และมีความรับผิดชอบ เสียสละเวลาเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมในการจัดการทรัพยากรน้ำ รวมถึงควรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในการำเนินกิจกรรม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยตนเองในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม และเป็นตัวแทนในชุมชนในการประสานงาน

ศรีสุวรรณ เกษมสวัสดิ์ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามโดยการวิจัยเป็น

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้าน น้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 3) เพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมในการ จัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้จากการสำรวจเชิงพื้นที่ของอำเภออัมพวาโดยเลือกพื้นที่แบบเจาะจงตามโครงสร้างทางสังคมคือเทศบาลตำบลอัมพวา อบต.ท่าคา อบต.สวนหลวง อบต.บางแค อบต.เหมืองใหม่ อบต.แควอ้อม อบต.บางนางลี่ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่อำเภออัมพวาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,364 คน ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ One- Way ANOVA โดยกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับตัวแปร 2 กลุ่มใช้ t-testและตัวแปร2 กลุ่มขึ้นไปใช้ ค่าสถิติ F- test เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้สถิติ LSD (Least Significant Difference Method)และ การวิจัยเชิงคุณภาพเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในพื้นที่ 6 ตำบลได้แก่ อบต.ท่าคา อบต.สวนหลวง อบต.บางแค อบต.เหมืองใหม่ อบต.แควอ้อม อบต.บางนางลี่ จำนวนประชากร 60 คน การวิเคราะห์ข้อมูลนำเนื้อหาวิจัยใน เชิงปริมาณมาสังเคราะห์และสร้างกรอบคำถามในเนื้อหาสาระมาทำการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะระดับการมีส่วนร่วมในรายด้านอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการประเมินผล ส่วนด้านการได้รับประโยชน์อยู่ในระดับน้อย ดังนั้นระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการน้ำและขยะซึ่งประกอบด้วยอายุระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกมีความแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ในด้านปฏิบัติการการรับประโยชน์ และด้านการประเมินผล ส่วนด้านการวางแผนไม่มีความแตกต่างกัน สำหรับปัจจัยด้านสถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ มีความแตกต่างกันทีÉนัยสำคัญทางสถิติ0.05ในด้านด้านปฏิบัติการการรับประโยชน์ ส่วนการประเมินผลและการวางแผนไม่มีความแตกต่างกันสำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะมีความสัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะอย่างมีส่วนร่วมใน 4 ประการได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน กำนดการวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายยุทธศาตร์ การตัดสินใจและการสร้างผู้นำรุ่นใหม่โดยผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี 2)การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรม และส่งเสริมช่วยเหลือให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรม

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตามแผน 3) การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ เป็นการร่วมรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งผลประโยชน์ทางตรงและผลประโยชน์ทางอ้อม 4) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลและตรวจสอบเป็นการตรวจสอบการดำเนินงานและการสอบถามความคิดเห็น เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นจำเป็นต้องกระตุ้นพฤติกรรมทางด้านจิตสำนึก โดยจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วยจิตอาสาร่วมกัน โดยภาครัฐต้องเปิด โอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดตั้งแต่ริเริ่มโครงการจนกระทั้งเสร็จสิ้น และต้องสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาคกันจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

แสวงชัยวรรณเสถียร (2549) ได้ทำการศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ตามคลองแม่ข่าเทศบาลนครเชียงใหม่ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1) วัดระดับการมีส่วน ร่วมของประชาชน 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3) ระบุปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดการสิ่งแวดล้อมคลองแม่ข่าและเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากประชาชนที่อาศัยบริเวณคลองแม่ข่าจำนวนทั้งสิ้น 200 คน ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมคลองแม่ข่าและปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อมคลองแม่ข่าโดยใช้ เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแบบต่างๆ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าสถิติOne Way ANOVA ผลการศึกษาพบว่า

1. ประชาชนที่อาศัยบริเวณรอบคลองแม่ข่ามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมคลองแม่ข่าในระดับต่ำ

2. ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาภูมิลำเนา ตำแหน่งในชุมชน และรายได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมคลองแม่ข่าส่วนปัจจัยส่วนบุคคลทางด้านเพศอายุอาชีพ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมคลองแม่ข่า

3. ปัจจัยด้านความเป็นเจ้าของที่พักอาศัย การมีเอกสารสิทธิ์ การครอบครองที่ดิน ระยะเวลาที่
อาศัยในชุมชน และการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณคลองแม่ข่าที่แตกต่างกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมคลองแม่ข่าต่างกัน

พัชรนินท์ ธนทรัพย์บุรโชต (2559) ได้ทำการศึกษาการวิเคราะห์กระบวนการเก็บข้อมูลด้านการวิจัยกรณีศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของอาจารย์ นักวิจัย เจ้าหน้าที่สายสนับสนุน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางศึกษาผลสำเร็จในกระบวนการเก็บข้อมูลด้านการวิจัย และตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของบุคลากร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารในการ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

วางแผนและพัฒนาระบบบริหารจัดการกระบวนการเก็บข้อมูลด้านการวิจัย ดังนั้นการสำรวจความพึงพอใจในครั้งนี้จึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งในการพัฒนากระบวนการเก็บข้อมูลด้านการวิจัยของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลจากการวิเคราะห์กระบวนการเก็บข้อมูลด้านการวิจัย คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยดำเนินการเก็บข้อมูลความพึงพอใจจากกลุ่มประชากรจำนวน 277 คน พบว่า ร้อยละ 58.1 ของอาจารย์ นักวิจัย เจ้าหน้าที่สายสนับสนุนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือโดยการให้ความคิดเห็นในการสำรวจความพึงพอใจเป็นมาตรส่วนประมาณ 5 ค่า ระดับของลิเคิร์ท (Likert Scale) จากแบบสอบถาม และพบว่าระดับความพึงพอใจของแต่ละหัวข้อมี ดังนี้การวางแผนการจัดเก็บข้อมูลวิจัยของคณะทันตแพทยศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย 3.28 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ความพึงพอใจต่อกระบวนการเก็บข้อมูลด้านการวิจัย คะแนนเฉลี่ย 3.15 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โอกาสในการพัฒนากระบวนการเก็บข้อมูลด้านการวิจัย คะแนนเฉลี่ย 3.74 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก การกำหนดเกณฑ์ การกรอกข้อมูลผลงานวิจัยในหน่วยงาน คะแนนเฉลี่ย 3.74 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก การเผยแพร่ข้อมูลด้านการวิจัย คะแนนเฉลี่ย 3.35 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง จากภาพรวมทุกหัวข้อการประเมินระดับความพึงพอใจได้คะแนนเฉลี่ย 3.45 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ ปานกลาง ผลการศึกษาพบว่า ตำแหน่งทางวิชาการของสายวิชาการได้ แก่ อาจารย์ ผู้ ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ ส่งผลต่อตัวแปรด้านการวางแผนการจัดเก็บข้อมูลวิจัยของคณะทันตแพทยศาสตร์ ความพึงพอใจต่อกระบวนการเก็บข้อมูลด้านการวิจัย และโอกาสในการพัฒนากระบวนการเก็บข้อมูล ด้านการวิจัยอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($p< 0.05$)

ศุภรดา งบสูงเนิน (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปะตง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี การศึกษาวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการด าเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปะตง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปะตง ด้วยสถิติ (t - Test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน จำนวน จำนวนทั้งสิ้น 356 คนผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการร่วมปฏิบัติ อยู่ในระดับสูงที่สุด ส่วนผลการเปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

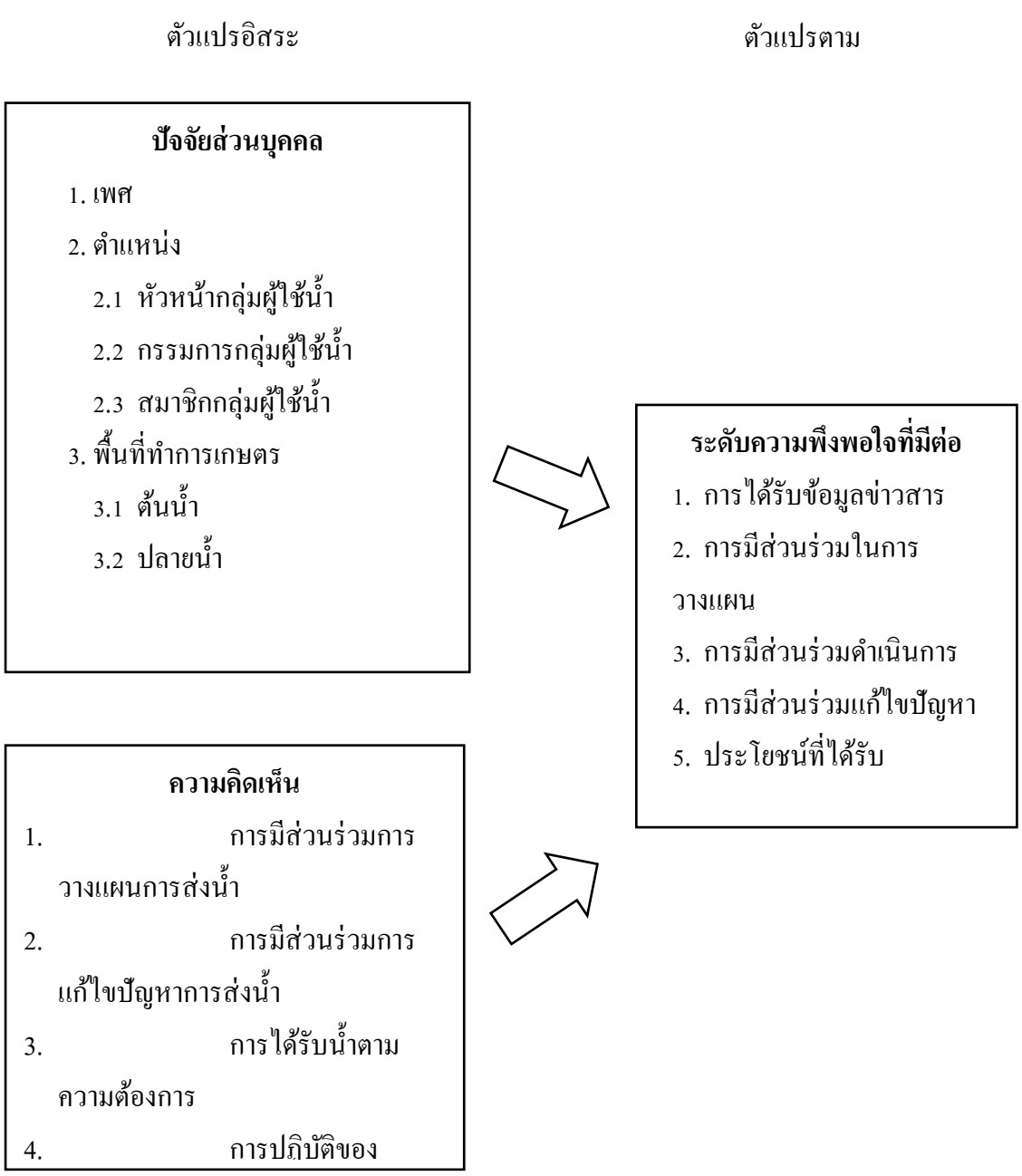

ภาพที่ 2.14 กรอบแนวคิดงานวิจัย

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวถึงสาระสำคัญเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าคือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล หรือสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบข้อมูล

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากร และตัวอย่าง

3.1.1 การกำหนดประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ได้รับการลงมติจากสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตพื้นที่ชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีจำนวน 9,745 ราย (http://wug.rid.go.th/branch_wuo.php?rio=12&&agency=136,2564)

3.1.2 การกำหนดขนาดตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณตามสูตรของ Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดประชากร ในที่นี้คือ 9,745

E คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ในที่นี้คือ 0.05

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

แทนค่าสูตรดังนี้ $$n = \frac{9,745}{1+9,745(0.0025)}$$

$$n = \frac{9,745}{25.3625}$$

$$n = 385 \text{ คน}$$

ดังนั้น ขนาดตัวอย่างจากคำนวณตามสูตรของ Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า 385 ตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงได้ทำการแจกแบบสอบถามเป็นจำนวนทั้งหมด 400 ชุด

3.1.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การเลือกตัวอย่างที่จะทำการสำรวจข้อมูลเพื่อการวิจัย การวิจัยนี้จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจำแนกกลุ่มประชากรออกเป็นสองส่วนตามลักษณะที่ตั้งของพื้นที่การเกษตร คือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรในช่วงพื้นที่ต้นน้ำ และ เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรในช่วงพื้นที่ปลายน้ำ โดยพื้นที่ต้นน้ำ หมายถึงพื้นที่เพาะปลูกที่มีจุดที่ตั้งอยู่ระหว่างต้นคลองส่งน้ำจนถึงจุดกึ่งกลางของคลองส่งน้ำหรือคูส่ง และพื้นที่ปลายน้ำ หมายถึงพื้นที่เพาะปลูกที่มีจุดที่ตั้งอยู่ระหว่างจุดกึ่งกลางจนถึงปลายสุดทางของคลองส่งน้ำหรือคูส่งน้ำ ดังตารางที่ 3.1 และภาพที่ 3.1 แสดงแผนที่คลองส่งน้ำและอาคารชลประทาน

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Sampling) โดยทำการสุ่มตัวอย่างจากรายชื่อผู้ที่เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ พื้นที่ละ 200 ตัวอย่าง ดังตารางที่ 3.1

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 3.1 แสดงประเภทและจำนวนของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประเภทกลุ่มตัวอย่าง	สถานที่รับน้ำ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
เกษตรกรต้นน้ำ	กลุ่ม1 ซ้าย	10
	กลุ่ม1ขวา-1ซ้าย	20
	กลุ่มคลองด้วน	50
	กลุ่ม1ขวาสามัคคี	50
	กลุ่มโพธิ์ไทรสามัคคี	70
เกษตรกรปลายน้ำ	กลุ่ม1ซ้าย-1ขวา-1ซ้าย	30
	กลุ่ม2ซ้าย – 1ขวา	60
	กลุ่มโพธ์สะเดา	60
	กลุ่มร่วมใจพัฒนา	50
รวมทั้งสิ้น		400

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

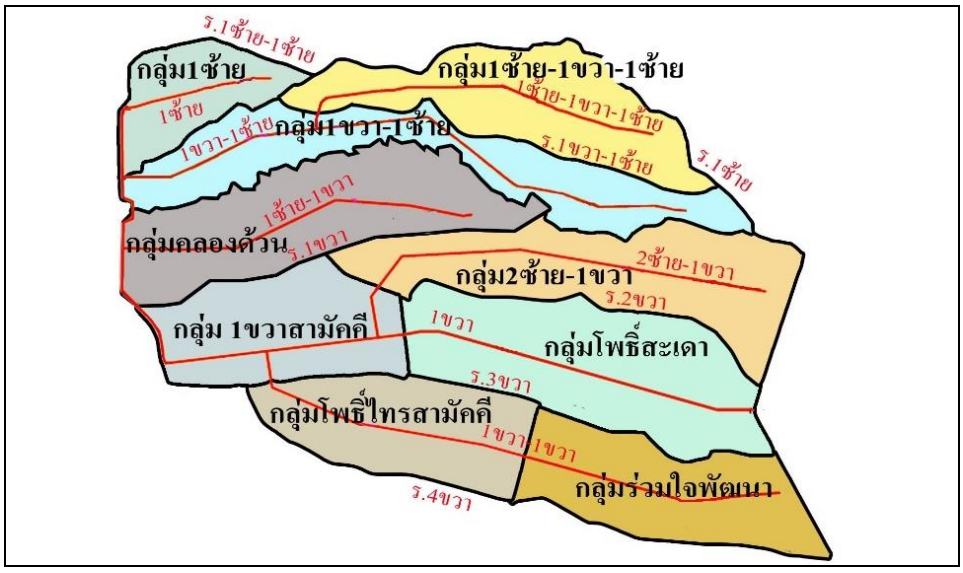

ภาพที่ 3.1 แสดงแผนที่คลองส่งน้ำและอาคารชลประทาน

ที่มา: สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2554)

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยโดยเครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ความคิดเห็นและความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ สถานภาพในการใช้น้ำชลประทาน พื้นที่การรับน้ำในการทำการเกษตรต้นน้ำหรือปลายน้ำ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ประกอบด้วยคำถาม 5 กลุ่ม ซึ่งในแต่ละกลุ่มมีประเด็นคำถามย่อย และทุกกลุ่มมีการวัดผลเป็นระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ดังนี้

การให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำ มีประเด็นคำถามย่อย 4 คำถาม

การให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำมีประเด็นคำถามย่อย 3 คำถาม

การได้รับน้ำตามความต้องการมีประเด็นคำถามย่อย 3 คำถาม

การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่มีประเด็นคำถามย่อย 4 คำถาม

การบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ มีประเด็นคำถามย่อย 2 คำถาม

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ประกอบด้วย 5 ด้านซึ่งในแต่ละด้านมีประเด็นคำถามย่อย และมีการวัดผลเป็นระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ ดังนี้

ความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร มีประเด็นคำถามย่อย 4 คำถาม

ความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีประเด็นคำถามย่อย 4 คำถาม

ความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ มีประเด็นคำถามย่อย 4 คำถาม

ความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา มีประเด็นคำถามย่อย 3 คำถาม

ความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ มีประเด็นคำถามย่อย 4 คำถาม

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

โดยแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับคือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุดผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อดังนี้

5 หมายถึง ความคิดเห็นหรือความพึงพอใจระดับมากที่สุด

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

4 หมายถึง ความคิดเห็นหรือความพึงพอใจระดับมาก

3 หมายถึง ความคิดเห็นหรือความพึงพอใจระดับปานกลาง

2 หมายถึง ความคิดเห็นหรือความพึงพอใจระดับน้อย

1 หมายถึง ความคิดเห็นหรือความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

มีกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยค่าความคิดเห็นและความพึงพอใจของกลุ่มผู้ประเมิน กำหนดเป็นช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ
4.50-5.00	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด หรือมีความมีเห็นด้วยในระดับมากที่สุด
3.50-4.49	มีความพึงพอใจในระดับมาก หรือมีความมีเห็นด้วยในระดับมาก
2.50-3.49	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง หรือมีความมีเห็นด้วยในระดับปานกลาง
1.50-2.49	มีความพึงพอใจในระดับน้อย หรือมีความมีเห็นด้วยในระดับน้อย
1.00-1.49	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด หรือมีความมีเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวม โดยส่งแบบสอบถามให้กับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว เพื่อขอความอนุเคราะห์หน่วยงานในการส่งเจ้าหน้าที่ หรืออาสาสมัครชลประทาน ในการประสานงานสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตพื้นที่ชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อตอบแบบสอบถาม และรวมจำนวน 400 ตัวอย่าง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.05 โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ทำการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าทดสอบ t-Test F-Test (ANOVA) และ MultipleRegressionที่ระดับนัยสำคัญ 0.5

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

บทที่ 4
ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี” นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรในพื้นที่ โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาเกษตรกรในพื้นที่ต้นน้ำ และพื้นที่ปลายน้ำ ที่ได้รับการจัดสรรน้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ทำการเลือกตัวอย่างเพื่อมาทำการตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 ตัวอย่าง จากจำนวนประชากรทั้งหมด 9,745 คน โดยใช้สูตร Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ชุดคือ ชุดที่ 1 เพื่อสอบถามเกษตรกรในพื้นที่ต้นน้ำ และชุดที่ 2 ในพื้นที่ปลายน้ำ จากนั้นได้นำมาทำการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

4.3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

4.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยค่าร้อยละปรากฏดังตารางที่ 4.1

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.1 สรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	298	74.5
หญิง	102	25.5
รวม	400	100.00
2. ตำแหน่ง		
หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	40	10
กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	90	22.5
สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	270	67.5
รวม	400	100.00
3. พื้นที่ทำการเกษตร		
ต้นน้ำ	200	50
ปลายน้ำ	200	50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 74.5 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมากที่สุดจำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 67.5 และมีพื้นที่รับน้ำต้นน้ำและปลายน้ำจำนวนเท่ากัน ร้อยละ 50 ตามที่ได้ออกแบบไว้ในวิธีการสุ่มตัวอย่าง

4.2 ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏดังตารางที่ 4.2-4.7

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวม

ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำ	4.14	0.22	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ	3.95	0.33	มาก
ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ	4.63	0.20	มากที่สุด
ด้านการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่	3.95	0.18	มาก
ด้านการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ	2.09	0.23	น้อย
ภาพรวม	3.75	0.12	มาก

จากตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำ ด้านการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ด้านการมีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ ด้านการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ ตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำ

ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำ	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การกำหนดจำนวนพื้นที่เป้าหมายส่งน้ำเบื้องต้น โดยใช้วิธีคำนวณจากปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ	4.11	0.47	มาก
หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานเป็นผู้รวบรวมข้อมูลความต้องการใช้น้ำส่งให้ประธานกลุ่มบริหารการใช้น้ำ	4.14	0.46	มาก
ประธานกลุ่มบริหารการใช้น้ำเป็นผู้รวบรวมข้อมูลความต้องการใช้น้ำ แล้วส่งให้เจ้าหน้าที่ชลประทาน	4.15	0.42	มาก
เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำปรับแผนการส่งน้ำให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำของเกษตรกร	4.15	0.38	มาก
ภาพรวม	4.14	0.22	มาก

จากตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำ พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยในด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประธานกลุ่มบริหารการใช้น้ำเป็นผู้รวบรวมข้อมูลความต้องการใช้น้ำ แล้วส่งให้เจ้าหน้าที่ชลประทาน และ เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำปรับแผนการส่งน้ำให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำของเกษตรกร รองลงมาคือ หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานเป็นผู้รวบรวมข้อมูลความต้องการใช้น้ำส่งให้ประธานกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ

ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
กำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งน้ำตามพื้นที่ส่งน้ำ และ ตามความต้องการปลูกพืชของแต่ละคลอง	4.11	0.44	มาก
กรณีที่ความต้องการปลูกพืชมากกว่าพื้นที่ส่งน้ำเป้าหมาย จะต้องมีการทำความตกลง เพื่อลดพื้นที่เพาะปลูก	3.99	0.52	มาก
การจัดให้มีกิจกรรมการฝึกอบรมและดูงานแก่กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำให้มีความเข้มแข็ง	3.76	0.67	มาก
ภาพรวม	3.95	0.33	มาก

จากตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยในด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งน้ำตามพื้นที่ส่งน้ำ และ ตามความต้องการปลูกพืชของแต่ละคลอง รองลงมาคือ กรณีที่ความต้องการปลูกพืชมากกว่าพื้นที่ส่งน้ำเป้าหมาย จะต้องมีการทำความตกลง เพื่อลดพื้นที่เพาะปลูก ตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ

ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ชลประทานในการดำเนินการส่งน้ำให้กับเกษตรกรสมาชิกตามแผนการส่งน้ำที่ได้รับจัดสรร	3.96	0.53	มาก
หากมีการปรับเปลี่ยนแผนการส่งน้ำ จะต้องมีการประกาศแจ้งให้กลุ่มผู้ใช้น้ำและสมาชิกทราบ	4.97	0.16	มากที่สุด
เจ้าหน้าที่ชลประทานจะต้องกำหนดแผนงานวัดน้ำและดำเนินการวัดน้ำ เพื่อให้ทราบถึงปริมาณน้ำที่จัดสรร	4.96	0.21	มากที่สุด
ภาพรวม	4.63	0.20	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยในด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หากมีการปรับเปลี่ยนแผนการส่งน้ำ จะต้องมีการประกาศแจ้งให้กลุ่มผู้ใช้น้ำและสมาชิกทราบ รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ชลประทานจะต้องกำหนดแผนงานวัดน้ำ และดำเนินการวัดน้ำ เพื่อให้ทราบถึงปริมาณน้ำที่จัดสรร ตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
เจ้าหน้าที่ชลประทานดำเนินการบำรุงรักษาระบบชลประทานในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทาน	4.97	0.18	มากที่สุด
เจ้าหน้าที่ออกตรวจเยี่ยมเพื่อติดตามการส่งน้ำตามแผนและรับทราบปัญหาเพื่อนำมาวางแนวทางแก้ไขได้อย่างทันท่วงที	3.91	0.31	มาก
เจ้าหน้าที่ชลประทานสำรวจผลผลิตของเกษตรกร	3.03	0.43	ปานกลาง
เจ้าหน้าที่ชลประทานจัดทำรายงานผลการส่งน้ำและบำรุงรักษาประจำฤดูกาล	3.89	0.41	มาก
ภาพรวม	3.95	0.18	มาก

จากตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยในด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานดำเนินการบำรุงรักษาระบบชลประทานในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทาน รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ออกตรวจเยี่ยมเพื่อติดตามการส่งน้ำตามแผน และรับทราบปัญหาเพื่อนำมาวางแนวทางแก้ไขได้อย่างทันท่วงที ตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ

ด้านการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
กลุ่มผู้ใช้น้ำจะต้องดำเนินการบำรุงรักษา (ขุดลอก) ระบบชลประทานที่กลุ่มผู้ใช้น้ำรับผิดชอบก่อนการส่งน้ำ	2.10	0.36	น้อย
หากกลุ่มผู้ใช้น้ำ ไม่บำรุงรักษา (ขุดลอก) ตามข้อตกลงการมีส่วนร่วมหรือตามข้อตกลงกลุ่มผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการจัดการชลประทานจะไม่จัดส่งน้ำให้	2.08	0.32	น้อย
ภาพรวม	2.09	0.23	น้อย

จากตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยในด้านการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อวิเคราะห์รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หากกลุ่มผู้ใช้น้ำ ไม่บำรุงรักษา (ขุดลอก) ตามข้อตกลงการมีส่วนร่วมหรือตามข้อตกลงกลุ่มผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการจัดการชลประทานจะไม่จัดส่งน้ำให้ รองลงมากลุ่มผู้ใช้น้ำจะต้องดำเนินการบำรุงรักษา (ขุดลอก) ระบบชลประทานที่กลุ่มผู้ใช้น้ำรับผิดชอบก่อนการส่งน้ำตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

4.3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏดังตารางที่ 4.8-4.13

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวม

ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวม	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร	3.78	0.23	มาก
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.36	0.34	ปานกลาง
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ	4.12	0.23	มาก
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา	3.95	0.34	มาก
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ	4.01	0.38	มาก
ภาพรวม	3.85	0.16	มาก

จากตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน ตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวม ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร

ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ท่านได้รับทราบปริมาณน้ำต้นทุนของโครงการชลประทานที่ใช้ในการจะวางแผนการเพาะปลูก	4.06	0.28	มาก
ท่านทราบว่า เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมกับประธานกลุ่มบริหารการใช้น้ำในการวางแผนการส่งน้ำให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร	4.01	0.52	มาก
ท่านได้รับทราบ กำหนดระยะเวลาการส่งน้ำตามแผนการส่งน้ำ	3.90	0.55	มาก
ท่านทราบจำนวนพื้นที่เป้าหมายการส่งน้ำตามแผนการส่งน้ำ	3.16	0.44	ปานกลาง
ภาพรวม	3.78	0.23	มาก

จากตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยในด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านได้รับทราบปริมาณน้ำต้นทุนของโครงการชลประทานที่ใช้ในการจะวางแผนการเพาะปลูก รองลงมาคือ ท่านทราบว่าเจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมกับประธานกลุ่มบริหารการใช้น้ำในการวางแผนการส่งน้ำให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวม ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน

ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการแจ้งความต้องการเพาะปลูกให้กับเจ้าหน้าที่ชลประทาน	4.04	0.44	มาก
ระยะเวลาการส่งน้ำตามแผนการส่งน้ำมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร	2.78	0.86	ปานกลาง
การกำหนดพื้นที่เป้าหมายการส่งน้ำมีความทั่วถึงและเป็นธรรม	2.87	0.53	ปานกลาง
เจ้าหน้าที่ชลประทานรับฟังความคิดเห็นของเกษตรกรในการวางแผนการส่งน้ำ	3.76	0.49	มาก
ภาพรวม	3.36	0.34	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยในด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการแจ้งความต้องการเพาะปลูกให้กับเจ้าหน้าที่ชลประทาน รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ชลประทานรับฟังความคิดเห็นของเกษตรกรในการวางแผนการส่งน้ำ ตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวม ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ

ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ท่านมีความเต็มใจที่จะร่วมดำเนินการบำรุงรักษาระบบชลประทานในส่วนที่กลุ่มผู้ใช้น้ำรับผิดชอบ	3.91	0.43	มาก
ท่านให้ความร่วมมือในการใช้น้ำตามแผนการส่งน้ำและตามรอบเวรการรับน้ำที่กำหนด	4.13	0.40	มาก
ท่านทำการเพาะปลูกพืชไม่เกินเป้าหมายตามจำนวนที่แผนการส่งน้ำกำหนด	3.96	0.60	มาก
ท่านยินดีที่จะเข้าร่วมการประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำทุกครั้ง	4.50	0.50	มากที่สุด
ภาพรวม	4.12	0.23	มาก

จากตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยในด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านยินดีที่จะเข้าร่วมการประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำทุกครั้ง รองลงมาคือ ท่านให้ความร่วมมือในการใช้น้ำตามแผนการส่งน้ำและตามรอบเวรการรับน้ำที่กำหนดง ตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวม ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา

ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ท่านเห็นว่าในกรณีที่มีปัญหาในการจัดสรรน้ำ กลุ่มผู้ใช้น้ำได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางแก้ไขอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม	4.08	0.49	มาก
เมื่อเกิดปัญหาเรื่องน้ำ กลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทานแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที	3.90	0.60	มาก
ท่านยินดีที่จะปรับเปลี่ยนรอบเวรการรับน้ำของท่านตามข้อตกลงกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาในกรณีต่างๆ	3.87	0.63	มาก
ภาพรวม	3.95	0.34	มาก

จากตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยในด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านเห็นว่าในกรณีที่มีปัญหาในการจัดสรรน้ำ กลุ่มผู้ใช้น้ำได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางแก้ไขอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม รองลงมาคือ เมื่อเกิดปัญหาเรื่องน้ำ กลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทานแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงทีตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวม ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ

ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ท่านได้รับน้ำตามปริมาณที่ได้รับจัดสรร	3.65	0.76	มาก
ท่านได้รับน้ำตรงตามระยะเวลาที่ต้องการ	3.98	0.57	มาก
ท่านสามารถทำการเพาะปลูกได้จนสิ้นฤดูกาลโดยไม่มีความเสียหายอันเกิดจากปัญหาเรื่องน้ำ	3.97	0.52	มาก
ท่านเห็นว่าสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้รับการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกอย่างทั่วถึง	4.46	0.78	มาก
ภาพรวม	4.01	0.38	มาก

จากตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยในด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านเห็นว่าสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้รับการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกอย่างทั่วถึง รองลงมาคือ ท่านได้รับน้ำตรงตามระยะเวลาที่ต้องการ ตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

4.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.1 เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีเพศ แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.14 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตาม เพศ

ความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน	เพศชาย		เพศหญิง		t-test	Sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร	3.77	0.28	3.79	0.25	-0.826	0.409	ไม่แตกต่าง
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.40	0.32	3.25	0.37	3.719	0.000	แตกต่าง
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ	4.13	0.24	4.11	0.22	0.432	0.666	ไม่แตกต่าง
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา	3.95	0.34	3.93	0.35	0.412	0.681	ไม่แตกต่าง
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ	4.04	0.38	3.90	0.36	3.149	0.002	แตกต่าง
ภาพรวม	3.86	0.14	3.08	0.17	3.172	0.002	แตกต่าง

จากตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์ พบว่า เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน แตกต่างกันในภาพรวม เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า มีความ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

แตกต่าง 2 ด้านคือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน และ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ โดยเพศชายมีความพึงพอใจทั้ง 2 ด้านนี้มากกว่าเพศหญิง

สมมติฐานที่ 1.2 เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.15 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตาม ตำแหน่ง

ความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน	ตำแหน่ง	$\bar{x}$	S.D.	F	Sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.80	0.23	0.971	0.380	ไม่แตกต่าง
	กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.80	0.23			
	สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.77	0.23			
2. ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.48	0.33	3.720	0.025	แตกต่าง
	กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.39	0.31			
	สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.33	0.35			
3. ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	4.23	0.23	15.41	0.00	แตกต่าง
	กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	4.20	0.22			
	สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	4.08	0.22			
4. ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.86	0.39	1.376	0.254	ไม่แตกต่าง
	กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.97	0.34			
	สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.95	0.33			
5. ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.92	0.34	4.660	0.01	แตกต่าง
	กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	4.11	0.35			
	สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.99	0.39			

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน	ตำแหน่ง	$\bar{x}$	S.D.	F	Sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน
ภาพรวม	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.86	0.17	7.235	0.001	แตกต่าง
	กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.89	0.16			
	สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.82	0.15			

จากตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มี ตำแหน่ง แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน แตกต่างกันในภาพรวม เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่าแตกต่างกัน 3 ด้าน คือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ และด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ ผลการวิเคราะห์รายคู่ด้วยค่า LSD ปรากฏดังตารางที่ 4.16-4.19

ตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์รายคู่ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนจำแนกตามตำแหน่ง

ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน	$\bar{x}$	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ
		3.48	3.39	3.33
หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.48	-	0.09	0.15*
กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.39	-	-	0.06
สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.33	-	-	-

หมายเหตุ. *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

จากตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์รายคู่ เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD พบว่า คู่ที่มีความแตกต่างกันได้แก่ เกษตรกรที่เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำมีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนมากกว่าสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์รายคู่ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ จำแนกตามตำแหน่ง

ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ	$\bar{x}$	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ
		4.23	4.20	4.08
หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	4.23	-	0.03	0.15*
กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	4.20	-	-	0.12*
สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	4.08	-	-	-

หมายเหตุ. *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์รายคู่ เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD พบว่า คู่ที่มีความแตกต่างกันได้แก่ เกษตรกรที่เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำและกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ มากกว่าสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์รายคู่ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ จำแนกตามตำแหน่ง

ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ	$\bar{x}$	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ
		3.92	4.11	3.99
หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.92	-	-0.19*	-0.07
กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	4.11	-	-	0.12*
สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.99	-	-	-

หมายเหตุ. *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์รายคู่ เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD พบว่า คู่ที่มีความแตกต่างกันได้แก่ เกษตรกรที่เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับน้อยกว่ากรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ และเกษตรกรที่เป็นกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับมากกว่าสมาชิกผู้ใช้น้ำ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์รายคู่ ภาพรวมความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน จำแนกตามตำแหน่ง

ภาพรวมความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน	$\bar{x}$	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ 3.86	กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3.89	สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3.82
หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.86	-	-0.03	0.03
กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.89	-	-	0.07*
สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.82	-	-	-

หมายเหตุ. *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์รายคู่ เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน ในภาพรวมความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD พบว่า คู่ที่มีความแตกต่างกันได้แก่ เกษตรกรที่เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน น้อยกว่ากรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ และเกษตรกรที่เป็นกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับมากกว่าสมาชิกผู้ใช้น้ำ

สมมติฐานที่ 1.3 เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีพื้นที่ทำการเกษตรกร แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานแตกต่างกัน

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.20 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตาม พื้นที่ทำการเกษตร

ความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน	ต้นน้ำ		ปลายน้ำ		t-test	Sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร	3.80	0.23	3.76	0.23	1.931	0.054	ไม่แตกต่าง
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.54	0.28	3.19	0.31	11.838	0.000	แตกต่าง
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ	4.13	0.24	4.12	0.22	0.429	0.668	ไม่แตกต่าง
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา	4.01	0.32	3.89	0.35	3.445	0.001	แตกต่าง
ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ	4.24	0.27	3.77	0.33	15.446	0.000	แตกต่าง
ภาพรวม	3.94	0.12	3.74	0.12	15.874	0.000	แตกต่าง

จากตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์ พบว่า เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีพื้นที่ทำการเกษตร แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน แตกต่างกันในภาพรวม เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า มีความแตกต่าง 3 ด้านคือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา และด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ โดยเกษตรกรต้นน้ำมีความพึงพอใจทั้ง 3 ด้านนี้มากกว่าเกษตรกรปลายน้ำ

สมมติฐานที่ 2 ความคิดเห็นส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของเกษตรกร โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ปรากฏดังตารางที่ 4.21

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 4.21 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

ตัวแปรอิสระ	B	Beta	t-value	P value
ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำ	-0.008	-0.011	-0.228	0.819
ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ	0.075	0.155	2.768	0.006
ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ	0.0154	0.195	3.485	0.001
ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	0.033	0.038	0.794	0.428
ด้านการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ	-0.013	-0.019	-0.368	0.699
ค่าคงที่	2.768		9.411	0.01
R= 0.094	R^2 = 0.88	F = 8.133	p value = < 0.01	

จากตารางที่ 4.21 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความคิดเห็นส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ในด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำและด้านการได้รับน้ำตามความต้องการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value<0.01) ซึ่งความคิดเห็นนี้สามารถอธิบายความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานได้ร้อยละ 88.0 (R^2 = 0.88) โดย โดยด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

บทที่ 5
สรุปอภิปรายและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี” นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุป อภิปราย และให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลสรุป ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 74.5 และเป็นเพศหญิง จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 ตามที่ได้ออกแบบไว้ในวิธีการสุ่มตัวอย่าง เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 40 คนคิดเป็นร้อยละ 10 กรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 และสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 270 คน คิดเป็นร้อยละ 67.5 ซึ่งเมื่อแบ่งตามพื้นที่ทำการเกษตรกรแบ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำและปลายน้ำจำนวนเท่าๆ กันคือ 200 คนคิดเป็นร้อยละ 50 จากรวมทั้งหมด 400 คน

5.1.2 ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำ ด้านการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ด้านการมีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ ด้านการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ ตามลำดับ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

5.1.3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน ตามลำดับ

5.1.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานแตกต่างกัน

เพศ พบว่า เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี มีความแตกต่างกันในภาพรวม เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า มีความแตกต่าง 2 ด้านคือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน และ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ โดยเพศชายมีความพึงพอใจทั้ง 2 ด้านนี้มากกว่าเพศหญิง

ตำแหน่ง พบว่า เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ตำแหน่ง แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานแตกต่างกันในภาพรวม เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า แตกต่างกัน 3 ด้าน คือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ และด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ

พื้นที่ทำการเกษตร พบว่า เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีพื้นที่ทำการเกษตรกร แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน แตกต่างกันในภาพรวม เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า มีความแตกต่าง 3 ด้านคือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา และด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ โดยเกษตรกรต้นน้ำมีความพึงพอใจทั้ง 3 ด้านนี้มากกว่าเกษตรกรปลายน้ำ

สมมติฐานที่ 2 ความคิดเห็นส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความคิดเห็นส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ในด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำและด้านการได้รับน้ำตามความต้องการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value<0.01) ซึ่งตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ

5.2 การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี” นั้น ผู้วิจัยมีการอภิปราย ดังนี้

5.2.1 ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ความคิดเห็นด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำ ด้านการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ด้านการมีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ ด้านการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับ สอดคล้องกับงานวิจัยของรมย์รวินท์ กลิ่นศรีสุข (2553) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชัณสูตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดสิงห์บุรี และพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และแรงจูงใจมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหา และสาเหตุของปัญหา การมี ส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการด้าเนินโครงการ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ สอดคล้องกับงานวิจัยวิทวัส พราหมณโชติ (2556) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบ้ารุงรักษาแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และพบว่าการแบ่งปันผลประโยชน์ หรือจะได้ประโยชน์แก่ตนจะให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

5.2.2 ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการ

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

วิเคราะห์พบว่า ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร ตามลำดับ แต่ในด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ วิภาวรรณ ทองชัยวัฒน์ (2552) ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล และปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองปูน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และพบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับ อัญชลี ดุสิตสุทธิรัตน์ (2559) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วน ตำบลบางโปรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ทั้งภาพรวมและรายด้าน และพบว่าในภาพรวม ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางโปรง คิดเป็นร้อยละ 96.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านขั้นตอนการให้บริการประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการคิดเป็นร้อยละ 98.13 ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการคิดเป็นร้อยละ 98.59 ด้านช่องทางในการให้บริการประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการ คิดเป็นร้อยละ 90.92 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการ คิดเป็นร้อยละ 97.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนในหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางโปรง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.69 และ 3.59 ตามลำดับ ส่วนประชาชนในหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางโปรง อยู่ในระดับปานกลาง

5.2.3 ผลการทดสอบสมติฐาน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานแตกต่างกัน จากผลการศึกษาแต่ละปัจจัย จะพบว่าปัจจัยในเรื่องเพศที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานในภาพรวมแตกต่างกัน โดย เพศชายมีความพึงพอใจมากกว่าเพศหญิง ในด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน แต่อีก 3 ด้านที่เหลือคือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา และด้านความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ปัจจัยต่อมาคือในเรื่อง ตำแหน่ง ของเกษตรกรจากการศึกษาพบว่า เกษตรที่มีตำแหน่งแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่างกันในภาพรวม เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่ามีความแตกต่าง

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

กัน 3 ด้าน คือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ และด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ และสุดท้ายปัจจัยในเรื่องพื้นที่ทำการเกษตร เกษตรกรมีความพึงพอใจต่างกันในภาพรวม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรในพื้นที่ต้นน้ำ มีความพึงพอใจแตกต่างจากเกษตรกรในพื้นที่ปลายน้ำ 3 ด้านคือ ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา และด้านความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งผลจากการศึกษาได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ปรมะ สิงห์ชัย (2563, บทคัดย่อ) การศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตชลประทาน กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการน้ำ 2) ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน 3) ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ดำเนินการโดยรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตชลประทานด้วยแบบสอบถามจำนวน 400 คน โดยแบ่งพื้นที่รับน้ำในการศึกษาออกเป็น 3 ช่วง คือ 1) ช่วงต้นคลอง2) ช่วงกลางคลอง และ3) ช่วงปลายคลอง ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ บริเวณพื้นที่รับน้ำต้นคลองและบริเวณพื้นที่รับน้ำกลางคลองช่วงฤดูแล้ง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงในทุกๆประเด็น ส่วนบริเวณพื้นที่รับน้ำปลายคลองมีความพึงพอใจในระดับสูง สำหรับประเด็นที่ 1) และ 3) แต่มีความพึงพอใจในระดับปานกลางสำหรับประเด็นที่ 2) เนื่องจากเป็นช่วงที่มีปริมาณน้ำน้อย และเมื่อส่งน้ำไปตามระบบการส่งน้ำของโครงการชลประทานไปให้พื้นที่เพาะปลูกทุกแห่งในเขตพื้นที่ชลประทาน ช่วงต้นคลองและกลางคลองจะได้รับปริมาณน้ำเพียงพอ แต่จะไม่เพียงพอสำหรับพื้นที่ชลประทานช่วงปลายคลอง และระดับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในพื้นที่ศึกษาทั้งหมดช่วงฤดูฝน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงทั้ง 3 ประเด็น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชูเกียรติ มูลทา (2547) ซึ่งพบว่าทุกปัจจัยมีผลต่อระดับความพึงพอใจในการให้บริการของบริษัท ทศท คอร์ปอเรชัน จำกัด(มหาชน) อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทรงกรด ไกรกงวาร (2550) พบว่า ทุกปัจจัยมีผลกระทบต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแสนสุข อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนะดา วีระพันธ (2554) ที่พบว่าความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ รองลงมาคือด้านการให้บริการอย่างเสมอภาคและด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า โดยในด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ประชาชนมีความพึงพอใจในเรื่องอาคารสถานที่ให้บริการมีความเหมาะสม ในด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ประชาชนมีความพึงพอใจในเรื่องเจ้าหน้าที่บริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส และในด้านการให้บริการอย่าง

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ก้าวหน้า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

จากการศึกษา พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทานมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ ดังนั้น

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ จากการศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมและดูงานแก่กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำให้มีความเข้มแข็ง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการกิจกรรม อาจจะมีการให้เกษตรกรเสนอเรื่องที่เกษตรกรสนให้ความสนใจ มีการคัดเลือกเกษตรกรดีเด่นในแต่ละด้านเพื่อมาแลกเปลี่ยนและให้ความรู้ มีการจัดประกวดกลุ่มผู้ใช้น้ำดีเด่น เพื่อเป็นกระตุ้นให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2. ด้านการได้รับน้ำตามความต้องการ จาการศึกษาพบว่าการที่หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ชลประทานในการดำเนินการส่งน้ำให้กับเกษตรกรสมาชิกตามแผนการส่งน้ำที่ได้รับจัดสรร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดผู้วิจัยขอเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ควรมีการชี้แจงเรื่องการส่งน้ำด้วยให้กับสมาชิกทุกท่านด้วยตนเอง มีการจัดประชุมรวมกันทั้งหมดภายใต้กลุ่มสมาชิก สร้างความเข้าใจในเรื่องการจัดสรรน้ำให้กับเกษตรกร เกษตรกรเองก็จะสามารถเห็นภาพรวมของการจัดการน้ำได้ทั้งหมด

3. ด้านการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ จาการศึกษาพบว่าหากกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่บำรุงรักษา (ขุดลอก) ตามข้อตกลงการมีส่วนร่วมหรือตามข้อตกลงกลุ่มผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการจัดการชลประทานจะไม่จัดส่งน้ำให้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ เจ้าหน้าชี้แจงให้เห็นถึงปัญหาหากกลุ่มผู้ใช้ใช้น้ำไม่ทำการบำรุงรักษาคลองส่งน้ำ ให้ความรู้ความใจวิธีการดูแลคลองส่งน้ำระบบส่งน้ำ และเจ้าหน้าที่เองควรมีการเข้าไปมีส่วนร่วมทุกกิจกรรมของการบำรุงรักษา ไม่ปล่อยให้เป็นหน้าที่เกษตรกรเองทั้งหมด

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

4. ด้านความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน จากการศึกษาพบว่าในเรื่องระยะเวลาการส่งน้ำตามแผนการส่งน้ำมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ มีการวางระบบการจัดสรรน้ำโดยแบ่งรอบเวรการใช้น้ำแต่ละเส้นทางให้เท่าเทียมกันและสอดคล้องกับความต้องการน้ำของเกษตรกร มีการสำรวจพื้นที่การรับน้ำของเกษตรกรก่อนทำการจัดสรรน้ำ ในแต่ละรอบ เพื่อจะได้มีการจัดส่งน้ำอย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการ

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรจัดให้มีการประเมินการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ทุกปีเพื่อกำหนดการวางแผน ทิศทางการบริหารจัดการให้เป็นในแนวทางเดียวกัน

2. ควรมีศึกษาการจัดเวทีชุมชนเพื่อรับฟังปัญหาของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

3. ควรมีการศึกษาแนวทางในด้านอื่นๆ ที่จะช่วยส่งให้การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน มีความเข้มแข็งมากขึ้น

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

บรรณานุกรม

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

โกวิท ไชยเมือง. (2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ : กรณีศึกษาตำบลเวียง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา* [การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมประชาชน. (2564). *ข้อมูลองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานของ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว.กรมชลประทาน.* สืบค้น 25 ธันวาคม 2564, จาก http://wug.rid.go.th/branch_wuo.php?rio=12&&agency=136.

ทะนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ. (2540). *หลักการพัฒนาชุมชน.* มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2564). *การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง.* กรุงเทพมหานคร.

บัณฑร อ่อนดำ. (2533). *ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุผาชาติ จันทร์หอม. (2564). *แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำสู่ความยั่งยืน.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ประชา แสนกลาง. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลนาดินดำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตย์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประทีป จันทรสิงห์. (2549). การมีส่วนร่วมของบุคลากรเพื่อสนับสนุนการเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ. *ขอนแก่นเวชสาร. 30(3),* 246-253.

ปราโมทย์ ไม้กลัด. (2540). *การบริหารจัดการทรัพยากรแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน.* มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พัชรนินท์ ธนทรัพย์บุโชติ. (2559). การวิเคราะห์กระบวนการเก็บข้อมูลด้านการวิจัยกรณีศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.*วารสาร Mahidol R2R e-Journal,*3(2).

มนัส กำเนิดมณี และคนอื่นๆ. (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมชลประทาน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). 13-42.

แมคซ์ เวเบอร์. (2558). *ทฤษฎีระบบราชการ "Bureaucracy".* สืบค้น 25 ธันวาคม 2564, จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_1678466.

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

วันชัย วัฒนศัพท์. (2549). *ระบบทวิภาคีกับการแก้ไขปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ ศูนย์สันติวิจัยและ ธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า*. กองรัชวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.

ศรีสุวรรณ เกษมสวัสดิ์. (2553). *รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ศุภรดา งบสูงเนิน. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปะตง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 20 ฉบับพิเศษ.

สาริณี กุลสุนทรรัตน์, และธวัชชัย ศุภดิษฐ์. (2556). *การมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้านในการจัดการน้ำบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยสายบาตร* (รายงานผลการวิจัย). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2559). *การบริหารงานภาครัฐตามหลักทฤษฎีองค์การ:การบริหารงานภาครัฐ (PA) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) และการบริหารปกครองภาครัฐใหม่ (NPG)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

แสวงชัย วรรณเสถียร. (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามคลองแม่ข่า เทศบาลนครเชียงใหม่* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตล] มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน. (2554). *ก้าวสู่ความสำเร็จการบริหารจัดการชลประทาน โดย เกษตรกรมีส่วนร่วม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี*. กรมชลประทาน.

อารักษ์ ธาราพรรค์, และวัชรินทร์ ชาญศิลป์. (2561).การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาน้ำเสียในชุมชนตรอกข้าวสารเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร. *วารสารสวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา* .

อรทัย ก๊กผล. (2552). *คู่คิด คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร.

ภาษาต่างประเทศ

David, K., & Newstrom, W. (1989). *Human Behavior At Work. 8 th edition*. Mcgraw – Hill.

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ภาคผนวก

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นและความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ◯ ชาย ◯ หญิง

2. สถานภาพ ◯ หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ ◯ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ ◯ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

3. พื้นที่ทำการเกษตร ◯ พื้นที่ต้นน้ำ ◯ พื้นที่ปลายน้ำ

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

โปรดตอบคำถามต่อไปนี้ว่า **ท่านเห็นด้วยกับประเด็นคำถามต่อไปนี้ในระดับใด**

โดยเลือกคำตอบได้ดังนี้

๑ น้อยที่สุด

๒ น้อย

๓ ปานกลาง

๔ มาก

๕ มากที่สุด

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

๑. การมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งน้ำ

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	๑	๒	๓	๔	๕
๑	การกำหนดจำนวนพื้นที่เป้าหมายส่งน้ำเบื้องต้นโดยใช้วิธีคำนวณจากปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ					
๒	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานเป็นผู้รวบรวมข้อมูลความต้องการใช้น้ำส่งให้ประธานกลุ่มบริหารการใช้น้ำ					
๓	ประธานกลุ่มบริหารการใช้น้ำเป็นผู้รวบรวมข้อมูลความต้องการใช้น้ำ แล้วส่งให้เจ้าหน้าที่ชลประทาน					
๔	เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำปรับแผนการส่งน้ำให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำของเกษตรกร					

๒. การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการส่งน้ำ

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	๑	๒	๓	๔	๕
๑	กำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งน้ำตามพื้นที่ส่งน้ำและ ตามความต้องการปลูกพืชของแต่ละคลอง					
๒	กรณีที่ความต้องการปลูกพืชมากกว่าพื้นที่ส่งน้ำเป้าหมาย จะต้องมีการทำความตกลง เพื่อลดพื้นที่เพาะปลูก					
๓	การจัดให้มีกิจกรรมการฝึกอบรมและดูงานแก่กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำให้มีความเข้มแข็ง					

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

๓. การได้รับน้ำตามความต้องการ

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	๑	๒	๓	๔	๕
๑	หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ชลประทานในการดำเนินการส่งน้ำให้กับเกษตรกรสมาชิกตามแผนการส่งน้ำที่ได้รับจัดสรร					
๒	หากมีการปรับเปลี่ยนแผนการส่งน้ำ จะต้องมีการประกาศแจ้งให้กลุ่มผู้ใช้น้ำและสมาชิกทราบ					
๓	เจ้าหน้าที่ชลประทานจะต้องกำหนดแผนงานวัดน้ำ และดำเนินการวัดน้ำ เพื่อให้ทราบถึงปริมาณน้ำที่จัดสรร					

๔. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	๑	๒	๓	๔	๕
๑	เจ้าหน้าที่ชลประทานดำเนินการบำรุงรักษาระบบชลประทานในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทาน					
๒	เจ้าหน้าที่ออกตรวจเยี่ยมเพื่อติดตามการส่งน้ำตามแผน และรับทราบปัญหาเพื่อนำมาวางแนวทางแก้ไขได้อย่างทันท่วงที					
๓	เจ้าหน้าที่ชลประทานสำรวจผลผลิตของเกษตรกร					
๔	เจ้าหน้าที่ชลประทานจัดทำรายงานผลการส่งน้ำและบำรุงรักษาประจำฤดูกาล					

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

๕. การบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	๑	๒	๓	๔	๕
๑	กลุ่มผู้ใช้น้ำจะต้องดำเนินการบำรุงรักษา (ขุดลอก) ระบบชลประทานที่กลุ่มผู้ใช้น้ำรับผิดชอบก่อนการส่งน้ำ					
๒	หากกลุ่มผู้ใช้น้ำ ไม่บำรุงรักษา (ขุดลอก) ตามข้อตกลงการมีส่วนร่วมหรือตามข้อตกลงกลุ่มผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการจัดการชลประทานจะไม่จัดส่งน้ำให้					

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ส่วนที่ ๓ ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน

โปรดตอบคำถามต่อไปนี้ว่า **ท่านมีความพึงพอใจกับประเด็นคำถามต่อไปนี้ในระดับใด** โดยเลือกคำตอบได้ดังนี้

๑ น้อยที่สุด

๒ น้อย

๓ ปานกลาง

๔ มาก

๕ มากที่สุด

๑. ความพึงพอใจที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	๑	๒	๓	๔	๕
๑	ท่านได้รับทราบปริมาณน้ำต้นทุนของโครงการชลประทานที่ใช้ในการจะวางแผนการเพาะปลูก					
๒	ท่านทราบว่า เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมกับประธานกลุ่มบริหารการใช้น้ำในการวางแผนการส่งน้ำให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร					
๓	ท่านได้รับทราบ กำหนดระยะเวลาการส่งน้ำตามแผนการส่งน้ำ					
๔	ท่านทราบจำนวนพื้นที่เป้าหมายการส่งน้ำตามแผนการส่งน้ำ					

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

๒. ความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	๑	๒	๓	๔	๕
๑	กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการแจ้งความต้องการเพาะปลูกให้กับเจ้าหน้าที่ชลประทาน					
๒	ระยะเวลาการส่งน้ำตามแผนการส่งน้ำมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร					
๓	การกำหนดพื้นที่เป้าหมายการส่งน้ำมีความทั่วถึงและเป็นธรรม					
๔	เจ้าหน้าที่ชลประทานรับฟังความคิดเห็นของเกษตรกรในการวางแผนการส่งน้ำ					

๓. ความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการ

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	๑	๒	๓	๔	๕
๑	ท่านมีความเต็มใจที่จะร่วมดำเนินการบำรุงรักษาระบบชลประทานในส่วนที่กลุ่มผู้ใช้น้ำรับผิดชอบ					
๒	ท่านให้ความร่วมมือในการใช้น้ำตามแผนการส่งน้ำและตามรอบเวรการรับน้ำที่กำหนด					
๓	ท่านทำการเพาะปลูกพืชไม่เกินเป้าหมายตามจำนวนที่แผนการส่งน้ำกำหนด					
๔	ท่านยินดีที่จะเข้าร่วมการประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำทุกครั้ง					

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

๔. ความพึงพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	๑	๒	๓	๔	๕
๑	ท่านเห็นว่าในกรณีที่มีปัญหาในการจัดสรรน้ำ กลุ่มผู้ใช้น้ำได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางแก้ไขอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม					
๒	เมื่อเกิดปัญหาเรื่องน้ำ กลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทานแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที					
๓	ท่านยินดีที่จะปรับเปลี่ยนรอบเวรการรับน้ำของท่านตามข้อตกลงกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาในกรณีต่างๆ					

๕. ความพึงพอใจที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับ

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	๑	๒	๓	๔	๕
๑	ท่านได้รับน้ำตามปริมาณที่ได้รับจัดสรร					
๒	ท่านได้รับน้ำตรงตามระยะเวลาที่ต้องการ					
๓	ท่านสามารถทำการเพาะปลูกได้จนสิ้นฤดูกาลโดยไม่มีความเสียหายอันเกิดจากปัญหาเรื่องน้ำ					
๔	ท่านเห็นว่าสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้รับการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกอย่างทั่วถึง					

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ส่วนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ / ความคิดเห็นอื่นๆ

……

……

……

……

……

DPU DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวธิดารัตน์ มณีอินทร์
ประวัติการศึกษา	ปีการศึกษา 2557 คณะวิทยาลัยนานาชาติ สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน	พนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร